

JAMEKSEN VAPAAEHTOISET

Kartoitus vapaaehtoisten ajatuksista ehkäisevässä
lastensuojeluhankkeessa

Siiri Savolainen
Opinnäytetyö, syksy 2015
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + kirkon
nuorisotyönohjaajan virkakel-
poisuus

TIIVISTELMÄ

Savolainen, Siiri. Jameksen vapaaehtoiset. Kartoitus vapaaehtoisten ajatuksista ehkäisevässä lastensuojeluhankkeessa. Syksy 2015, 55 s., 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus.

Tutkimuspainotteisessa opinnäytetyössä pyrittiin kartoittamaan ennaltaehkäisevän lastensuojeluhankkeen, James Koskisen vapaapäivä -hankkeen vapaaehtoisten ajatuksia toiminnasta. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä James Koskisen vapaapäivä -hankkeen ja Jämsän seudun Pelastakaa Lapset ry:n kanssa. Työn tavoitteena oli selvittää millaisia ennako-odotuksia vapaaehtoisilla toiminnasta oli ja kuinka ne sittemmin olivat täyttyneet. Tutkimuksessa selvitettiin lisäksi vapaaehtoisten motivaatiotekijöitä ja sitä, kuinka he kokivat James Koskisen vapaapäivän tarjoaman koulutuksen. Samoista teemoista kartoitettiin myös hankkeen kahden työntekijän näkemyksiä.

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Aineisto kerättiin vapaaehtoisilta teemahaastatteluilla. Aineiston analyysitapana on käytetty aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Opinnäytetyön aineisto koostuu neljästä vapaaehtoisen haastattelusta ja yhdestä työntekijöiden haastattelusta. Teoriapohjan työlle muodostavat vapaaehtoisuuden käsitteleminen. Käsittelemisen työssä myös motivaatiota auttamiseen ja ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä kolmannessa sektorissa.

Haastattelujen perusteella kävi ilmi erilaisia ennako-odotuksia. Ne jakautuivat odotuksiin siitä, mitä toiminnasta on mahdollista saada itselleen, ja mitä sen avulla voi antaa toisille. Ennako-odotukset täyttyivät hyvin. Vapaaehtoisilla oli monia eri syitä olla mukana toiminnassa. Syyt liittyivät vuorovaikutussuhteisiin tai he saivat uusia asioita itselleen, kuten uusia kokemuksia. Koulutus koettiin olevan hyödyllinen. Erilaisten ongelmatilanteiden pohtiminen ja käytännön taitojen, kuten ensiavun, katsottiin olevan tärkeitä. Koulutuksen myönteistä antia oli verkoston luominen muihin vapaaehtoisiiin. Koulutuksen negatiivisena puolena nähtiin, että siinä oli itsestäänselvyksiä.

Asiasanat: kvalitatiivinen tutkimus, vapaaehtoistyö, kolmas sektori, motivaatio, ehkäisevä lastensuojelutyö, sisällönanalyysi

ABSTRACT

Savolainen, Siiri. Volunteers of James. Survey of volunteers opinions regarding project of preventive child welfare work. 55p., 1 appendix. Language: Finnish. Kauniainen, Autumn 2015. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The goal of this thesis was to study the opinions of volunteers, regarding James Koskisen vapaapäivä -a preventive child welfare work project. The thesis was made in cooperation with James Koskisen vapaapäivä –project and Save the Children of the Jämsä. The thesis was a survey on what were the volunteers expectations, and how the project met those expectations. The study also examined the motivational factors, and how the volunteers experienced education provided by the project. Two project workers were interviewed on same themes.

This thesis is a qualitative study. The method of data collection was thematic interview. The results were analyzed using a data-based content analysis. The material for the work consist of four interviews and one interviews of the workers. The theoretical framework was consisted of voluntarism and it from the aspect of Evangelical Lutheran church of Finland. The theoretical framework included also motivation of helping and preventive child welfare.

The interviews revealed some expectations. The expectations were divided to those regarding of what you would receive to yourself, and those what you could give to others. These expectations fulfilled well. The volunteers had many different reasons to participate. The social aspect was a one of those, and what they would get for participating, for example new experiences. The education was considered highly beneficial. Pondering solutions to variable problematic situations and first aid training were useful. Social connections to other volunteers was a positive outcome. To volunteers, a downside of education was that some of it was considered to be self-evident.

Keywords: qualitative study, volunteer work, third sector, motivation, preventive child welfare

SISÄLTÖ

1 VAPAAEHTOISTEN MERKITYS KASVAA	6
2 EHKÄISEVÄ LASTENSUOJELUTYÖ	8
2.1 Ehkäisevän lastensuojelutyön lähtökohtia	8
2.2 Myönteisen tunnistamisen -malli	9
3 VAPAAEHTOISTOIMINTA.....	10
3.1 Vapaaehtoisuuden määrittelyä	10
3.2 Vapaaehtoisuuden historiaa	11
3.3 Vapaaehtoisuus nykyisin	12
4. MOTIVAATIO VAPAAEHTOISTOIMINTAAN.....	15
4.1 Motivaatio auttamiseen.....	15
4.2 Altruismi.....	16
4.3 Vapaaehtoismotivaation timanttimalli	17
5 TUTKIMUSKOHTTEEN TAUSTA	19
5.2 Pelastakaa Lapset ry.	20
5.3 Jämsän Seudun Pelastakaa Lapset ry.	20
5.3.1 James Koskisen vapaapäivä -hanke	21
5.3.2 Hankkeen tarjoama koulutus	24
6 VAPAAEHTOISUUS KIRKOSSA.....	26
7. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	28
7.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	28
7.2 Teemahaastattelu.....	28
7.3 Haastattelujen toteuttaminen	29

7.4 Aineiston analysointi.....	30
8 TULOKSET	32
8.1 Ennakko-odotuksena verkostoituminen ja tukena oleminen.....	32
8.2 Itsensä toteuttaminen ja osallisuus tärkeää	34
8.4 Motivaatio rakentuu useista tekijöistä	37
8.5 Motivaatio on noussut vapaaehtoisilla	41
8.6 Johtopäätökset	42
9 POHDINTA	45
9.1 Pohdintaa opinnäytetyöprosessista	45
9.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	46
9.3 Oma ammatillinen kasvu ja kehittämisideat.....	47
LÄHTEET	49
LIITE 1. JOUKKOSÄHKÖPOSTI VAPAAEHTOISILLE.....	53
LIITE 2. TEEMAHAASTattelun runko	54

1 VAPAAEHTOISTEN MERKITYS KASVAA

Yhteiskunnan voimavarat ja taloudellisen tilanteen heikkeneminen ovat edesauttaneet sitä, että vapaaehtoisuudesta on ryhdytty puhumaan enemmän. Sen yhteiskunnallinen hyöty ja merkitys on ymmärretty paremmin. (Sorri 2005, 126.) Suomessa on hyvin toimiva julkinen sektori, mutta myös hyvin organisoitu kansalaisyhteiskunta. Nämä sektorit tukevat toisiaan. (Saari & Pessi 2011, 30.) Yli kolmannes suomalaisista osallistuu vapaaehtoistoimintaan (Grönlund 2013). Suomessa on vuonna 2015 noin 135 000 yhdistystä (Patentti- ja yhdistysrekisteri 2015). Suuressa osassa näistä tehdään vapaaehtoistyötä. On tärkeä ymmärtää mitä vapaaehtoiset saavat itselleen vapaaehtoistyötä (Sorri 2005, 126). Kuitenkin yli kolmannes suomalaisista osallistuu vapaaehtoistoimintaan (Grönlund 2013).

Samoin seurakunnissa vapaaehtoisten merkitys kasvaa. Seurakunnilla ei ole enää varaa laajentaa työtään palkkaamalla lisää väkeä. Tulevaisuudessa voi olla, että työntekijöitä vähennetään. Tämän vuoksi on tärkeä keksiä uusia toimintatapoja vanhan työntekijälähtöisyyden tilalle. (Kirkkohallitus 2006.)

Tein opinnäytetyöni James Koskisen vapaapäivä -hankkeelle. Se on Jämsän Seudun Pelastakaa Lapset ry:n hallinnoima hanke, jota rahoittaa Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) Emma & Elias avustusohjelma. Hanke on ennaltaehkäisevä lastensuojeluhanke ja sen kohderyhmänä on 10–14-vuotiaat sekä heidän läheisensä.

Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa vapaaehtoisten ennako-odotuksia ja ovatko nämä toiveet sittemmin täyttyneet. Lisäksi selvitin työssäni heidän motivaatiotekijöitään sekä mitä ajatuksia heillä oli hankkeen tarjoamasta koulutuksesta. Haastattelin myös hankkeen kahta työntekijää, samoista teemoista kuin vapaaehtoisia, mutta työntekijän näkökulmasta. Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus ja aineistonkeruu menetelmäni on teemahaastattelu.

Hanke on käynnistynyt keväällä 2014. Jämsän kaupunkiin kuuluu useita sivukyliä, jotka ovat myös osa hankkeen toiminta-aluetta. Vapaaehtoisten avulla toimintaa pystytään ylläpitämään laajemmassa mittakaavassa. Vapaaehtoiset ovat merkittävässä roolissa hankkeessa. Tämän vuoksi on tärkeä tutkia heidän ajatuksiaan toiminnasta ja syistä olla mukana toiminnassa. Opinnäytetyön tarkoitus on antaa James Koskisen vapaapäivä -hankkeelle tietoa heidän vapaaehtoisten ajatuksista. Ajatus opinnäytetyön aiheesta syntyi yhteistyössä työelämätahon kanssa.

2 EHKÄISEVÄ LASTENSUOJELUTYÖ

2.1 Ehkäisevän lastensuojelutyön lähtökohtia

Kuntien velvollisuutena on järjestää ehkäisevää lastensuojelutyötä ennen kuin lapset tai nuoret ovat lastensuojelun asiakkaana. Lastensuojelulaki määrittelee ehkäisevän lastensuojelun lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia tukevaksi toiminnaksi. Lisäksi ehkäisevä lastensuojelu tukee vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki, mitä voidaan antaa esimerkiksi nuorisotyössä, opetuksessa tai päivähoidossa. (Lastensuojelulaki 2007.) Lastensuojelun ehkäisevän työn lähtökohtana voidaan pitää Lapsen oikeuksien sopimusta, jonka kolme periaatetta on osallisuus, suojeleminen ja osuus yhteiskuntaan omien kykyjen mukaan. (Törrönen & Vornanen 2004, 155.) Ehkäisevän lastensuojelun toimintamalleja Suomessa on vähän, työ kohdistuu pitkälti vanhempien tuki- ja palvelumuotoihin. On tärkeää kehittää myös suoraan lapseen kohdistuvia auttamismuotoja. (Moilanen 2006, 149.)

Lastensuojelun ehkäisevä työ on haastavaa, sillä sen tavoitteena on koko lapsiväestön hyvinvointi. Tällä työmuodolla pyritään löytämään lasten hyvinvointia tukevia palveluita. Se voi olla yleisesti kaikille tai kohdennettua tietyille kohderyhmälle. Lisäksi työ saattaa pyrkiä tukemaan lapsia heidän tietyissä elämäntilanteissaan. Työn tarkoitus on ehkäistä lasten huono-osaisuutta tai syrjäytymistä. (Törrönen & Vornanen 2004, 154.) Työn yleisenä lähtökohtana voidaan pitää hyvien edellytysten antaminen lapsuuteen. (Moilanen 2006, 149). Lapsille ei voida vastuuttaa omasta hyvinvoinnista huolehtimista, vaan vastuu siitä asiasta on yhteiskunnassa aikuisilla. Kuitenkin lapsilla on oikeus osallistua omaan elämänsä suunnitteluun ja oikeus osallistua heitä koskeviin päätöksiin. (Törrönen & Vornanen 2004, 155.)

2.2 Myönteisen tunnistamisen -malli

Kallio, Stenvall, Bäcklund & Häkli (2013, 69–82) kritisoivat artikkelissaan varhaisen puuttumisen -käsitettä, joka on ollut 2000-luvulla esillä. Varhaisessa puuttumisessa keskitytään ”poikkeavuuksiin” ja niihin puuttumiseen. Varhaisessa puuttumisessa seurataan pienillä lapsilla kehitystä, isommilla lapsilla sen lisäksi myös käytöstä. Varhaisen puuttumisen mallissa aikuinen on ammattilainen, joka tekee johtopäätöksen siitä, onko lapsen- tai nuoren käytös ”normaalia” ja kehitykseen kuuluvaa. Mikäli kasvu tai käytös ei täytä kriteerejä, voidaan ajatella, että lapsen tapa toimia on merkki jostain tulevista ongelmista.

Sen sijaan Kallio ym. (2013, 71, 76–82) korostavat **myönteistä tunnistamista**, jonka pitäisi tapahtua usein arjen keskellä. Myönteisen tunnistamisen mallissa pyritään kohtaamaan lapsi tai nuori omana persoonanaan sillä olettamuksella, että jokainen lapsi ja nuori kaipaa yksilöllistä tunnistetuksi tuleamista. Kallio ym. kirjoittavat, että tunnistaminen on ”tilannekohtaista reagoimista”. Tämä tarkoittaa, että tunnistaminen ei perustu etukäteen mietittyihin luokitteluihin. Tämä on vastapaino sille, että varhaisessa puuttumisessa luokitellaan, onko lapsen toiminta ”normaalia vai epänormaalia”. Myönteinen tunnistaminen on lasten ja nuorten arjessa tapahtuvaa. Heidät pitää huomata yhteisössä ja ajatella heidän olevan osa yhteisön toimijoita.

Mielestäni James Koskisen vapaapäivä -hanke toimii myönteisen tunnistamisen periaatteella. Hankkeeseen saa osallistua kaikki kohderyhmään kuuluvat, ilman että heidät on valittu hankkeeseen jo tunnistettujen ”ongelmien” takia. Lapset kohdataan yksilöinä ja heidät otetaan osaksi yhteisöä. Hankkeessa toiminnan järjestäminen lähtee lasten omista lähtökohdista. Heillä on mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Hanke allekirjoittaa näin ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön periaatteita. Ennaltaehkäisevän työn yleinen tavoite on antaa lapsille hyvät edellytykset lapsuuteen (Törrönen & Vornanen 2004, 162). Hanke pyrkii edistämään tätä tavoitetta omalla toiminnallaan.

3 VAPAAEHTOISTOIMINTA

3.1 Vapaaehtoisuuden määrittelyä

On keskusteltu, onko vapaaehtoistoiminta oikeastaan työtä vai -toimintaa. Osa on halunnut erottaa sen selkeästi palkkatyöstä, kun taas osa haluaa korostaa, että se on yhtä arvokasta kuin ansiotyö. (Laimio & Välimäki 2011.) Tässä opin- näytetyössä käytän näitä termejä neutraaleina synonyymeina.

Vapaaehtoistyö viittaa yksilön toimintaan. Tämä työ kuitenkin tapahtuu jonkin organisaation sisällä. Ilman tätä työ voisi olla esimerkiksi arkipäivässä tapahtu- vaa lähimmäisen auttamista. Vapaaehtoisen katsotaan työskentelevän palkatta, mutta vapaaehtoistyötä voi organisoida palkattu työntekijä. (Koskiahio 2001, 16– 17.) Vapaaehtoiset eivät ole ammattilaisia, eikä heillä tarvitse olla erityistä kou- lutusta. Taustaorganisaatiot usein kuitenkin kouluttavat vapaaehtoisensa ja toi- mivat myös heidän tukena. Vapaaehtoistoiminnalla ja ammattilaisten toimin- nalla on samansuuntaisia periaatteita, mutta niillä on myös erottavia piirteitä. Vapaaehtoinen ei saa työstään palkkaa eikä hänen tarvitse olla alan ammatti- lainen. Vapaaehtoistyö lähtee täysin henkilön omasta halusta tehdä työtä. (Kor- honen 2005, 7–9.) Vapaaehtoistyön ensimmäisenä periaatteena pidetään sitä, että henkilö toimii omasta vapaasta tahdostaan vapaaehtoisena. Itsemäärää- misoikeus pitää täyttyä vapaaehtoisilla. Lisäksi vapaaehtoistyössä henkilö toimii omilla taidoillaan ja kyvyillään. Näitä henkilön omia vahvuuksia pitäisi hyödyntää niin, että jokaiselle löytyy itselle sopiva tehtävä vapaaehtoiskentästä. Tässä apuna voi toimia työntekijä. (Lehtinen 1997, 20.)

Vapaaehtoisuutta puoltaa sekin, että ihmisillä on tarve toteuttaa itseään, mutta työelämä ei tähän tarjoa kaikille mahdollisuutta. Työn vastapainona ihmiset ha- luavat tehdä jotain muuta. He kaipaavat paikkoja, jossa voidaan tavata ihmisiä, jotka eivät edusta työelämää. Ihmisillä on tarve kuulua johonkin, jossa häntä arvostetaan sellaisena kun hän on. Kansalaistoiminta, kuten vapaaehtoistoimin- ta, tarjoaa mahdollisuuksia kuulua yhteisöön. Lisäksi se tarjoaa mahdollisuuksia toimintaan ja mukanaoloon. (Harju 2007, 13.)

James Koskisen vapaapäivä -hankkeessa vapaaehtoiset tukevat lapsia ja nuoria. **Tukea tuottavasta toiminnasta** puhutaan, kun vapaaehtoinen auttaa ja tukee yleensä heikommassa asemassa olevaa (Laimio & Välimäki 2011, 11). Jameksen tukihenkilötoiminta lukeutuu tähän vapaaehtoisuuden muotoon. Hankkeen vapaaehtoiset tekevät myös **osallistavaa vapaaehtoistoimintaa**. Näissä tilanteissa vapaaehtoinen yrittää osallistaa ja aktivoida muita (Laimio & Välimäki 2011, 11). James Koskisen vapaapäivä -hankkeen kohderyhmä ovat 10–14-vuotiaat. Heille vapaaehtoiset järjestävät erilaista toimintaa ja yrittävät saada itse nuoria mukaan miettimään aktiviteetteja. Niitä ovat esimerkiksi kerhot ja pienryhmät.

Yhteiskunnan omat voimavarojen väheneminen ja taloudellisen tilanteen heikkeneminen ovat edesauttaneet sitä, että vapaaehtoisuudesta on ryhdytty puhumaan yhä enemmän. On ymmärretty sen yhteiskunnallinen merkitys ja taloudellinen hyöty. Kuitenkin on tärkeää ymmärtää, mitä vapaaehtoinen saa henkilökohtaisesti toimiessaan vapaaehtoisena. (Sorri 2005, 126.) Eri elämänalueiden merkittävyyttä on tutkittu vuonna 2007 Euroopan maiden välillä. Vapaaehtoisten sosioekonominen asema vaihtelee. Kuitenkin Suomessa ylemmällä keskiluokalla vapaaehtoisuus on korostuneempi kuin työväenluokalla. Euroopan unionissa vanhempi väestö pitää vapaaehtoisuutta tärkeämpänä kuin nuoret. Myös Suomessa tämä on havaittavissa. Kuitenkin ero vanhempien ja nuorempien välissä on vain 8 %. Miesten ja naisten ero on Suomessa selkeästi erottuva. Naiset korostavat tätä elämänaluetta lähes kaksi kertaa tärkeämmäksi kuin miehet. (Saari 2011, 51–54.)

3.2 Vapaaehtoisuuden historiaa

1800-luvun loppupuolella säätyihin perustuvaa yhteiskuntajärjestelmää ei enää pidetty ainoana oikeana. Säätyajattelu oli muuttumassa ja Suomeen tuli vasta tuolloin käsite kansalaisuus. Tässä muutoksessa syntyi yhteiskunnallisia liikkeitä, mitkä perustuivat kansalaistoimintaan. Näissä liikkeissä oli tarkoitus saada kansalaiset toimimaan tärkeiden asioiden puolesta, jotka kumpusivat heidän

arvoistaan. Nykypäivän kansalaisaktiivisuuden juuret ovat näissä liikkeissä. (Nylund & Yeung 2005, 39–40.)

Kristillissosiaalinen työ oli merkittävää 1800-luvulla. Tämä työ oli sosiaalialan työtä, kuten heikompien auttamista. Työtä ohjasi kristillinen usko, ja tämä auttaminen katsottiin jokaisen kristityn velvollisuudeksi. Työmuodot vakiintuivat 1800-luvulla. Helsingin diakonissalaitos perustettiin jo 1860-luvulla. Valtio tuki järjestöjä. Oli valtiolle helpotus, että järjestöt ottivat vastuuta sosiaalisesta työstä. Kuitenkin myös ammatillinen työ kehittyi ja esimerkiksi vankilatyössä ammatilliset syrjäyttivät pian vapaaehtoistoiminnan. (Nylund & Yeung 2005, 44, 46–47.)

Kansalaisjärjestöistä ensimmäisinä Suomeen rantautui voimistelu- ja urheiluliike. Ensimmäinen urheiluseura perustettiin Suomeen 1856. (Harju 2007, 184–185.) Raittiusseurat olivat Suomessa kuitenkin ensimmäisiä vapaaehtoisten järjestöjä, jotka saivat suuria jäsenmääriä. Raittiusliikkeiden tarkoitus oli rakentaa kristillistä moraalista kansalaisille ja näin parantaa koko yhteiskuntaa (Nylund & Yeung 2005, 45). 1980-luvulla määriteltiin vapaaehtoistoiminta palvelujärjestelmien näkökulmasta järjestöjen toiminnaksi, jolla tuetaan ja täydennetään julkisia palveluja (Lehtinen 1997, 17).

3.3 Vapaaehtoisuus nykyisin

Vapaaehtoisuus, kuten kaikki kansalaistoiminta, muuttuu ihmisten ja ajan myötä. Suhde seurojen ja yhdistysten jäsenyyteen on muuttunut, enää ei välttämättä sitouduta jäseneksi pitkäksi aikaa ja sitä myötä vapaaehtoistoimintaan. Ihmiset valitsevat jäsenyytensä sen hetkisen tarpeen ja omien halujensa mukaan. Siinä missä aiemmin on enemmän painotettu vapaaehtoistoiminnassa auttamisen näkökulmaa, nykyään tuodaan esille myös vapaaehtoisen motiiveja ja hyötyjä. (Laimio & Välimäki 2011, 9.)

Marianne Nylund ja Anne Birgitta Yeung (2005, 28) esittelevät vapaaehtoisuuden tulevaisuuden näkymiä toimittamassaan teoksessa *Vapaaehtoistoiminta*.

Anti, arvot ja osallisuus. He nostavat esille lyhytaikaisen vapaaehtoisena toimimisen. **Episodinen eli pätävä vapaaehtoisuus** on heidän mukaansa selkeästi lisääntymässä. Tällainen episodinen pätävä vapaaehtoisuus voidaan jakaa kolmeen ryhmään. Ensimmäinen ryhmä on hetkellinen vapaaehtoisuus, jossa toimitaan lyhytkestoisesti. Toisena ryhmänä on harjoittelu -vapaaehtoisuus, mikä tarkoittaa, että toimitaan säännöllisesti, mutta lyhyen aikaa vapaaehtoisena. Esimerkkinä voisi olla vapaaehtoisuus, mikä tapahtuu osana omaa koulutusta. Kolmantena ryhmänä on satunnainen vapaaehtoisuus. Tämä on säännöllistä, mutta harvoin osallistuvaa vapaaehtoisuutta.

Toinen merkittävä vapaaehtoisuuden muoto on **virtuaalivapaaehtoisuus**. Tämä tarkoittaa teknologian kautta tapahtuvaa vapaaehtoistoimintaa. Tällaista toimintaa voi olla muun muassa tutkimus- tai taustatyö, neuvominen tai mentoointi verkossa tai esimerkiksi tietokantojen luominen verkkoon. (Nylund & Yeung 2005, 28.)

Vuonna 2015 Kansalaisareena ry., Kirkkohallitus, HelsinkiMissio ja Taloustutkimus ovat tehneet tutkimuksen vapaaehtoisista. Tutkimus tehtiin samalla metodilla kuin vuonna 2010 ja lähes samoilla kysymyksilläkin. Tutkimusta varten on haastateltu 1026 henkilöä, jotka ovat täyttäneet yli 15 vuotta. Otos edustaa Suomen aikuisväestöä. Joka kolmas ilmoitti vuonna 2015, että oli tehnyt vapaaehtoistyötä kuluneen kuukauden aikana. Vuoden 2010 tutkimuksessa reilu pari prosenttiyksikköä enemmän oli ilmoittanut tekevänsä vapaaehtoistyötä. (Kansalaisareena i.a.)

Tutkimuksessa huomattiin, että vaikka hieman harvemmat tekivät vapaaehtoistyötä verrattuna aiempaan tutkimukseen, ajallisesti he panostivat siihen enemmän. Huomiota kiinnitti se, että vuonna 2010 miehet olivat tehneet enemmän vapaaehtoistyötä, mutta vuoden 2015 tutkimuksessa tilanne oli päinvastainen eli miehet tekivät vapaaehtoistyötä vähemmän kuin naiset. Aiemmassa tutkimuksessa työtä tehtiin senioreiden, lasten ja liikunnan parissa. Uudessakin tutkimuksessa vapaaehtoistyö painottui lasten ja liikunnan pariin, mutta nyt myös yhä enemmän kulttuuriin. Kulttuuriin ja taiteeseen liittyvää vapaaehtoisuutta

vuonna 2015 tehtiin reilu 22 % ja lapsiin ja nuoriin liittyvää reilu 16 %. (Kansalaisareena i.a.)

Vuonna 2015 vastaajista puolet ilmoitti vapaaehtoistyön olleen pitkäkestoista. Yli puolet vastaajista ilmoitti, että työ on ollut myös säännöllistä. Kuitenkin vain 3 % on ilmoittanut, että työ tapahtuu pääsääntöisesti internetissä, kun taas yli 80 % kertoi, että työ tapahtuu pääsääntöisesti kasvotusten. 15 % prosenttia ilmoitti, että vapaaehtoistyö pitää sisällään molempia. Yli puolet vastaajista kertoi, että työ on järjestöjen tai yhteisöjen organisoimaa. Miehet ilmoittivat naisia suuremmaksi syyksi sen, etteivät he tee vapaaehtoistyötä, koska heitä ei ole pyydetty. Naisilla taas suurempi prosentti ilmoitti ajanpuutteen olevan syy, miksi he eivät tee vapaaehtoistyötä. Lähes 70 % heistä, jotka vetosivat ajanpuutteeseen, olivat perheellisiä. Tutkimus osoitti, mitä suuremmat tulot henkilöllä oli, sitä enemmän he vetosivat ajan puutteeseen. (Kansalaisareena i.a.)

4. MOTIVAATIO VAPAAEHTOISTOIMINTAAN

4.1 Motivaatio auttamiseen

Psykologiassa motivaatio tarkoittaa sisäisiä ja ulkoisia tekijöitä, jotka saavat ihmisen toimimaan. Historiassa on ollut erilaisia vaiheita, kuinka motivaatiota on tulkittu. Psykologian alkuaikoina motivaatiota tutkittiin enemmän reaktioiden erittelynä, nykypäivänä ihmisen motivaatiota tulkitaan kokonaisvaltaisemmin. (Nylund & Yeung 2005, 84–85.)

Anne Birgitta Pessi ja Juho Saari tutkivat 2006 suomalaisten auttamisen asenteita ja tekoja. Tämän tutkimuksen motivaatiota kuvaavien mittareiden pohjalta he luokittelivat suomalaiset kolmeen eri auttajatyyppiin. Ensimmäinen auttajatyyppi on ”**iloinen auttaja**”. Tällainen henkilö on motivoitunut auttamaan, ja hänellä on myönteinen asenne vapaaehtoisuutta kohtaan. Hänen arvomaailmansa tukee tällainen ajattelua. Häntä motivoi myös auttamisen antamat mahdollisuudet kohdata uusia ihmisiä ja auttamisen kautta saamansa arvostus. Ihmisten odotukset ”iloisia auttaja” kohtaan lisäävät heidän motivaatiotaan. (Pessi & Oravasaari 2011, 78.)

Toisena tyyppinä ovat ”**varaukselliset auttajat**”. Nämä ihmiset suhtautuvat myönteisesti auttamiseen, mutta tietyin varauksin. He kokevat auttamisen myönteisenä, mutta eivät kuitenkaan velvoitteena tai luonteenomaisena. Heitä motivoi kuitenkin vastavuoroisuuden mahdollisuus ja uudet ihmiset. (Pessi & Oravasaari 2011, 78.)

Kolmas auttajatyyppi on ”**itsenäiset auttamismyönteiset**”. Tämä oli Pessin ja Oravasaaren tutkimuksessa suurin ryhmä. He kokivat toiminnan mukavana, mutta he eivät saaneet motivaatiota sosiaalisista palkkioista tai siitä, että muut odottivat heiltä auttamista. ”Itsenäisillä auttamismyönteisillä” on itsenäinen auttamishalu ja arvot, jotka ohjaavat heitä siihen. (Pessi & Oravasaari 2011, 78.)

4.2 Altruismi

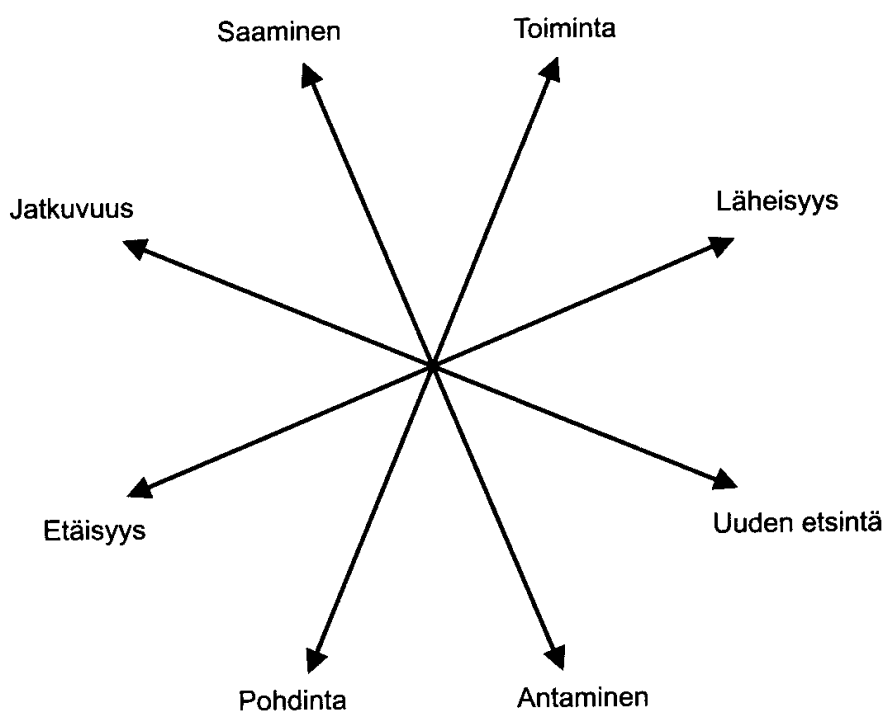
Altruismi on pyyteetöntä ja epäitsestä auttamista. Altruismia on löytynyt kaikista maista, joissa sitä on tutkittu. Altruismi on antamista, esimerkiksi ajan, avun tai rahan antamista. Altruismi on tekoja, joissa otetaan toisten ihmisten hyvinvointi huomioon. (Yeung 2006.)

Altruismin vastapainona on ajatus siitä, että ihminen on itsekäs eikä toimi koskaan täysin pyyteettömästi. Tämä on ollut vahva näkökulma tutkimuksissa, vasta viime vuosina on ruvettu tutkimaan ihmisen epäitsestä puolta. (Malkavaara & Yeung 2007.) Kuitenkin rinnakkain kulkevat ihmisen itsekkyyden ja auttavaisuuden, tässä voidaan puhua egoismista ja altruismista. Ihmisen egoismin ja altruismin tasot voivat vaihdella tilanteesta riippuen eivätkä ne sulje toisiaan pois (Pessi & Saari 2008, 51.) Sosiaalipsykologi Daniel C. Batsonin mukaan empatia herättää altruismin. Empatian heräämiseen tarvitaan puolestaan kaksi tekijää. Pitää osata ottaa toisen tarpeet huomioon sekä nähdä hänet avuntarvitsijana sekä osata asettua hänen tilanteeseensa. (Pessi & Oravasaari 2011, 71–73.)

Aiemmissä tutkimuksissa on löytynyt tekijöitä, jotka tukevat altruismia tai vähentävät sitä. Näitä ovat ensinnäkin ympäristöön liittyvät tekijät, esimerkiksi kuinka suurelta kotipaikkakunnalta auttaja on. Toisekseen vuorovaikutukseen liittyvät tekijät, eli kuinka samankaltaiseksi auttaja tuntee autettavan. Tällaisia tekijöitä on muun muassa kieli ja kulttuuri. Myös empatian kyky sekä henkilön mielentila vaikuttavat altruismiin. Onnellisuus sekä sympatian ja myötätunnon kokeminen lisäävät auttamisen halua. Yksilön omat piirteet ovat tärkeä elementti. Näihin lukeutuu muun muassa tekijän itsetunto ja sosiaaliset taidot. Kaiken näiden lisäksi yksilön arvot ja moraali vaikuttavat auttamisen haluun. (Pessi & Oravasaari 2011, 73.)

4.3 Vapaaehtoismotivaation timanttimalli

Anne Birgitta Yeung (2005, 104) on luonut timanttimallin, jolla on jakanut tutkimustensa tuloksena vapaaehtoisten motivaatiot kahdeksaan eri sakaraan. Hän on löytänyt aineistostaan 767 eri elementtiä, joita hän kutsuu motivaation merkityksyksiköksi. Nämä merkityksyksiköt voitiin analyysissä sijoittaa, johonkin timanttimallin kohtaan, joko sakaroiden välimaastoon tai niiden ääripäihin. Timanttimallista voidaan erottaa neljä ääripäätä, jotka kuvaavat vapaaehtoisen ulospäinsuuntautuneisuutta (toiminta, läheisyys, uuden etsintä ja antaminen). Toiset neljä ääripäätä taas ovat suuntautuneet enemmän itse vapaaehtoista kohti.

KUVIO 1. Vapaaehtoismotivaation timanttimalli (Yeung 2005, 107)

Näistä kahdeksasta sakarasta Yeung on muodostanut neljä ulottuvuutta. Ulottuvuudet ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Yeung on löytänyt aineistonsa 767 motivaatioelementistä 47 vapaaehtoismotivaation kattoteemaa. (Yeung 2005, 108–109). Saaminen–antaminen ulottuvuus kuvaa niitä asioita,

joita vapaaehtoinen voi saada vapaaehtoistoiminnasta ja mitä hän kokee itse voivansa antaa (Yeung 2005, 108–109). Jatkuvuus–uuden etsintä - ulottuvuudessa jatkuvuuden päässä toimijaa motivoi omien jo osaamien taitojen käyttö. Uuden etsintä motivoi löytämään uusia asioita, oppia uutta ja saada uusia haasteita. Etäisyys–läheisyys jana kuvastaa sosiaalisia tekijöitä, mitkä vaikuttavat motivaatioon. Etäisyydellä tarkoitetaan joustavuutta ja etäisyyttä vapaaehtoisuuteen. On mahdollisuus itse määritellä ajankäyttöään suhteessa vapaaehtoisuuteen. Läheisyysjanalla taas tekijää motivoi mahdollisuus kuulua ryhmään ja tutustua uusiin ihmisiin. Pohdintajanalla tekijää motivoi omien arvojen pohtiminen sekä henkiseen ja hengelliseen kasvuun, toimintajanalla taas henkilöä motivoi konkreettinen tekeminen, toiminta, sekä vapaa-ajan käyttö. (Yeung 2005, 112–117; Mäkelä & Peltonen 2012, 29.)

5 TUTKIMUSKOHTTEEN TAUSTA

5.1 Kolmas sektori

Suomen yhteiskunta koostuu kolmesta sektorista. Näitä ovat julkinen sektori, yksityinen sektori ja kolmas sektori, johon lukeutuvat yhdistykset ja järjestöt. Lisäksi voidaan puhua neljännestä sektorista, mikä tarkoittaa perheitä tai lähiyhteisöjä. (Grönlund 2012; Helander 2002, 23, 25.)

Kolmannesta sektorista voidaan puhua myös kansalaisyhteiskuntana (Helander 2002, 33). Ihmisten vapaamuotoisesta yhteistoiminnasta, vaikuttamisesta ja vallankäytöstä yhteiskunnassa muodostuu kansalaisyhteiskunta. Kansalaisyhteiskunta pitää siis sisällään yhdistys- ja järjestötoiminnan, mutta myös omaehtoisen kansalaistoiminnan ja poliittisen yhteiskunnan. (Mäkelä & Peltonen 2012, 19.) Järjestöissä tehtävä kansalaistoiminta mahdollistaa kansalaisten vastuunoton yhteiskunnassa, ehkäisee syrjäytymistä sekä ajaa kansalaisten oikeuksia ja etuja (Porkka & Myllymaa 2007, 9).

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman (2003–2007) toimenpideluettelossa on kuvailtu vapaaehtoistoiminnan merkitystä seuraavasti (Saari & Pessi 2011, 27).

Vapaaehtoistoiminnalla ja vertaistuellalla on suuri merkitys suomalaiselle yhteiskunnalle. Ne eivät korvaa julkisen vallan sosiaalista vastuuta, mutta täydentävät sitä tavalla, jolla on erityinen merkitys kansalaisten vaikeissa elämäntilanteissa.

Oikeiden vastuualueiden jakaminen on tärkeä kysymys julkisen sektorin sekä kansalaisyhteiskunnan yhteistyössä. Matti Vanhasen toisessa hallituksessa annettiin lausunto, jossa korostettiin uutta yhteisöllisyyttä. Tämän mukaan olisi tärkeä saada selkiytettyä vastuut ja samalla vastuuttaa myös yhteisöjä ja sitä kautta yksilöitä. (Saari & Pessi 2011, 27–30.) Vertailevissa tutkimuksissa on tultu siihen tulokseen, että Suomessa on hyvin toimiva julkinen sektori, mutta myös hyvin organisoitunut kansalaisyhteiskunta. Nämä kaksi sektoria tukevat toisiaan. (Saari & Pessi 2011, 30.)

5.2 Pelastakaa Lapset ry.

Pelastakaa Lapset ry. on 90-vuotias järjestö. Suomen sisällissodassa 600 lasta jäi orvoksi vanhempien saatua surmansa. Ester Hällström, myöhemmin Stålhberg, tutustui silloin tanskalaiseen kasvatuskotijärjestelmään. Vuonna 1919 Englantiin perustettiin Save the Children Fund -säätiö, jonka tarkoituksena oli tukea ensimmäisen maailmansodan lapsiuhreja. Ester Stålhberg perusti vuonna 1922 Koteja Kodittomille Lapsille -yhdistyksen. Samalla perustettiin Pelastakaa Suomen Lapset -organisaatio, jonka tarkoitus oli hoitaa rahallisia resursseja. Nimi muutettiin Pelastakaa Lapset ry:ksi, jotta se vastaisi samanlaista muotoa kuin monissa muissakin maissa. (Pelastakaa Lapset ry. i.a.)

1950-luvulla perustettiin Suomessa Lasten Päivän Säätiö, jonka perustajajäsen Pelastakaa Lapset ry oli. Niihin aikoihin lastensuojelu järjestäytyi ammattimaisemmaksi ja järjestön työntekijät olivat sosiaalityöntekijöitä. Noihin aikoihin järjestö hoiti enemmän adoptioita kuin sijaiskotisijoituksia. 1970-luvulla adoptioita järjestettiin parhaimmillaan vuodessa vähän vajaalle 250 lapselle. Suomen Pelastakaa Lapset ry. liittyi 1990-luvulla jäseneksi kansainväliseen Pelastakaa Lapset -liikkeeseen. Samalla otettiin käyttöön kansainväliset tunnukset, kuten logo. (Pelastakaa Lapset ry. i.a.)

Pelastakaa Lapset taistelee lasten oikeuksien puolesta kaikkialla maailmassa. Tähän pyritään ammatillisella työllä, lapsipoliittisella vaikuttamisella sekä auttamisella. Kansainväliseen Pelastakaa Lapset -järjestöön kuuluu 29 jäsenmaata. (Pelastakaa Lapset ry. i.a.)

5.3 Jämsän Seudun Pelastakaa Lapset ry.

Jämsän Seudun Pelastakaa Lapset ry. on vuonna 2013 täyttänyt kymmenen vuotta. Sen toiminta kuuluu osaksi Suomen järjestöä, mutta myös kansainvälistä Save the Children -järjestöä. Toiminnan tavoite on tehdä ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä omalla paikkakunnalla. (James Koskisen vapaapäivä - hankesuunnitelma; Jämsän Seudun Pelastakaa Lapset ry. i.a.)

Tällä hetkellä toimintaa on ollut muun muassa varaisovanhempi -järjestelmän kautta. Siinä välitetään varamummoja ja -pappoja niille perheille, joilla itse tällaisia ei lähellä ole. Lisäksi järjestö on kustantanut leirejä niille lapsille, joiden perheillä ei itse tähän ole varaa. (James Koskisen vapaapäivä -hankesuunnitelma; Jämsän Seudun Pelastakaa Lapset ry. i.a.)

Järjestö tekee yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Esimerkkinä yhdistys järjestää Lasten Oikeuksien päivän yhdessä Mannerheimin Lastensuojeluyhdistyksen paikallisosaston kanssa. Yhteistyötä tehdään myös Jämsän kaupungin, yritysten sekä muiden järjestöjen kanssa. (James Koskisen vapaapäivä -hankesuunnitelma.)

Yhdistyksen hallitukseen kuuluu seitsemän jäsentä. Hallitus pyrkii aktiivisesti kehittämään yhdistystä. Jämsän Pelastakaa Lapset ry:ssä on 63 maksanutta jäsentä. (James Koskisen vapaapäivä -hankesuunnitelma; Jämsän Seudun Pelastakaa Lapset ry. i.a.)

5.3.1 James Koskisen vapaapäivä -hanke

Jämsän Seudun Pelastakaa Lapset ry:n hallinnoimana toimii James Koskisen vapaapäivä -hanke, johon opinnäytteeni sijoittuu. Hanke käynnistyi keväällä 2014 ja rahoitus tulee RAY:n Emma & Elias -avustusohjelmalta. (Emma & Elias -avustusohjelma i.a.) Hanke on kohdistettu 10–14-vuotiaille. Hankkeen päätavoite on tukea tätä ikäryhmää sekä heidän läheisiään. (James Koskisen vapaapäivä -hankesuunnitelma.)

Hankkeen lähtökohtana on, että kaikki voivat osallistua toimintaan. Jameksen toimintaa ei suunnata erityisesti ja pelkästään niille, joilla on vaikeuksia perheessä. Tavoitteena on luoda aitoja ja arkisia kohtaamisia varhaisnuoren ja aikuisen välille. Hankkeen aikuisia ovat työntekijät, vapaaehtoiset sekä varhaisnuorten huoltajat. (James Koskisen vapaapäivä -hankesuunnitelma.) Kohtaamisia ja toimintaa halutaan luoda nuorten omista lähtökohdista käsin (Emma & Elias avustusohjelma i.a).

Hankkeen tavoitteena on myös luoda tukiverkosto Jämsän Seudulle koulutetuista vapaaehtoisista. Nämä henkilöt voisivat matalalla kynnyksellä puuttua ja tukea nuorta, jolla huomataan siihen tarvetta. Yhteistyötä tässä tehdään koulujen ja vanhempien välillä. Kolmantena osatavoitteena pyritään vahvistamaan vanhemmuutta ja tuetaan kasvatustukivanhemmuutta. Tätä pyritään toteuttamaan vertaistuen avulla. Viimeinen osatavoite hankkeella on lisätä nuorten osallisuutta. Hankkeen sisällä tehdään pieniä projekteja, nuorten tarpeiden ja toiveiden pohjalta. He voivat itse suunnitella ja toteuttaa näitä. (James Koskisen vapaapäivä – hankesuunnitelma.)

Tällä hetkellä toiminta tapahtuu esimerkiksi kerhojen kautta. Lisäksi hanke järjestää pienryhmiä. Näissä on ollut nuorten omista ideoista lähteviä projekteja, muun muassa näytelmäprojekti. Siinä nuoret alusta lähtien suunnittelivat sekä toteuttivat näytelmän. Pienryhmät ovat kestoltaan lyhyempiä kuin kerhot, niissä on myös selkeä sisältö ja tavoite, mikä on yleensä joku projekti. James järjestää kesäisin myös kaksi leiriä. Lisäksi on suunniteltu lapsi ja vanhempi -leirejä. Hankkeen tavoitteena onkin tukea 10–14 -vuotiaiden lisäksi heidän läheisiään. Vanhemmille ja huoltajille on esimerkiksi omia ”kahvittelukerhoja”, joissa pyritään vertaiskeskusteluilla tukemaan vanhemmuutta. (Kukkonen 2015.) Vertais-tuki on merkityksellistä, sillä osallistujat jakavat saman elämäntilanteen. Tämä lisää myös tasa-arvoa osallistujien välille. He voivat jakaa toisilleen käytännön vinkkejä ja kuulla toisten kokemuksia samankaltaisesta tilanteesta. (Asumispalvelusäätiö ASPA 2010.)

Vapaaehtoisten voimin hanke järjestää tukihenkilötoimintaa sekä tsemppari-toimintaa. Tukihenkilötoiminta on pitkäkestoista nuoren tukemista. Tsemppari on puolestaan aikuinen henkilö, joka tukee lasta lähinnä koulumaailmassa selviämiseen. Tsempparisuhde kestää kuukaudesta kolmeen kuukauteen. Tsemppari näkee nuorta pääsääntöisesti kerran viikossa, jossa voidaan tehdä yhdessä läksyjä tai tukea muuten koulunkäyntiä. Nuori ja tsemppari asettavat yhdessä tavoitteen ja miettivät palkinnon, mikä edesauttaa tavoitteen saavuttamisesta. Tsempparin tehtävä on tukea ja motivoida nuorta tässä tavoitteessa. (Kukkonen 2015.)

Tukihenkilö toiminta on siis kokonaisvaltaisempi ja pitkäkestoisempi tukisuhde. Siinä toiminta-ajatuksena on, että nuori saa rinnalleen turvallisen aikuisen. Tapaukset voivat keskittyä erilaisiin asioihin ja tekemisiin, joita tukihenkilö ja nuori yhdessä suunnittelevat. Tukisuhteessa tukea voidaan antaa tarvittaessa myös koko perheelle. Tukihenkilöiden työ edistää lasten ja nuorten hyvinvointia. Siinä tuetaan lasta konkreettisesti arjessa, välitetään ja on kiinnostuttu lapsen asioista. (Kukkonen 2015.)

Yhteiskunnassa auttamisjärjestelmä koostuu kolmesta eri osa-alueesta. Henkilökohtaisella tasolla auttajina on usein perhe tai ystävät ja tuttavat. Mikäli tästä ei saada riittävää apua voidaan kääntyä julkisen sektorin puoleen, josta on mahdollista saada ammattilaisten apua. Näiden ryhmien väliin jää kolmas sektori. Useilla järjestöillä on tarjota tukihenkilötoimintaa, jota pyöritetään vapaaehtoisten voimin. (Korhonen 2005, 7–9.) James Koskisen vapaapäivä -hankkeen vapaaehtoiset tukihenkilöt ja tsempparit sijoittuvat tähän sektoriin.

Tukihenkilön toiminta pohjautuu vahvasti lastensuojelulakiin, jonka mukaisesti lapselle tai nuorelle on tarvittaessa järjestettävä tukihenkilö tai tukiperhe. Tämän toiminnan tavoitteena on tukea lapsen ja nuoren kokonaisvaltaista hyvinvointia - hänen kehitystään ja terveyttään. Samalla ehkäistään ennalta mahdollisia vaikeuksia. Tukisuhde järjestetään, jos lapsen elämässä ei ole tarpeeksi aikuisen läsnäoloa ja turvaa. Usein syyt saattavat olla vanhempien haastavat elämäntilanteet tai lapsen omat vaikeudet esimerkiksi koulunkäynnissä. (Korhonen 2005, 9–10.)

Työssään tukihenkilö sitoutuu toimimaan taustaorganisaation arvojen mukaan. Hän sitoutuu toimimaan tukisuhteessa ennalta sovitun ajan. Tukisuhde rakentuu lapsen arjen ympärille ja se on vastavuoroinen. Ketään ei voida pakottaa ottamaan tukihenkilöä, joten lapsen ja nuoren itsensä pitää olla myös myöntyväinen tähän. Alaikäisen lapsen kohdalla myös vanhemmilta kysytään lupa tukisuhteen aloittamiseen. (Korhonen 2005, 10.)

James Koskisen vapaapäivä -hankkeelle tulee toiveita tukihenkilöistä ja tsemppareista sekä suoraan huoltajilta että koulukuraattorin tai sosiaaliohjaajan kaut-

ta. Perhetyöntekijätkin ovat ottaneet yhteyttä hankkeeseen, jos heillä on tiedossa nuori, jolle riittää matalan kynnyksen tuki. (Kukkonen 2015.) Tällöin kolmas sektori ei ota ammattilaisten ja julkisen sektorin vastuuta, mutta tarjoaa täydentäviä palveluita kohderyhmälle.

Tukihenkilötoiminta on siis vapaaehtoistyön muoto sekä lastensuojelutyön muoto. Se perustuu sosiaaliseen vuorovaikutukseen lapsen/nuoren ja vapaaehtoisen välillä. Vuorovaikutus on tukisuhteessa työkalu. Tukihenkilötoiminta on myös tunnettua muissa pohjoismaissa. (Moilanen 2015.)

5.3.2 Hankkeen tarjoama koulutus

Hanke tarjoaa kaikille vapaaehtoisille koulutusta, joka on myös edellytys vapaaehtoisena toimimiselle. Vapaaehtoiskoulutus mahdollistaa toimimisen esimerkiksi tapahtumissa, kerhoissa tai leireillä. Koulutuksessa keskeisintä on kertoa vapaaehtoistyön periaatteista sekä vapaaehtoisten oikeuksista ja velvollisuuksista. Lisäksi tutustutaan hankkeen ja taustaorganisaation arvoihin ja tavoitteisiin. Koulutuksella pyritään antamaan vapaaehtoisille selkeä kuva siitä, mitä he ovat tulossa tekemään ja missä. (Kukkonen 2015.)

Vapaaehtoiskoulutuksen lisäksi tarjotaan omaa koulutusta tukihenkilöille. Tähän koulutukseen sisältyy samat asiat kuin vapaaehtoiskoulutukseen, mutta siinä perehdytään tarkemmin nimenomaan tukihenkilön rooliin. Lisäksi koulutuksessa käydään läpi, miten tukihenkilöprosessi toimii kokonaisuutena. Tukihenkilökoulutuksen lisäksi on vielä tsempparikoulutus, mikä erikoistuu tsempparitoiminnan yksityiskohtiin. (Kukkonen 2015.)

Näillä hankkeen omilla koulutuksilla pyritään mahdollistamaan se, että kaikilla vapaaehtoisilla on mahdollisimman hyvä käsitys siitä, mitä he ovat tekemässä. Koulutukset ovat yleensä kahden illan mittaisia. Koulutuksen kestot ovat kuitenkin joustavia riippuen osallistujamäärästä ja tilanteesta. James Koskisen vapaapäivä tarjoaa myös henkilökohtaista perehdytystä vapaaehtoiseksi haluaville. Hankkeeseen saattaa tulla niin ripotellen väkeä, että on parempi antaa hen-

kilökohtainen perehdytys kuin odottaa muutama kuukausi, että väkeä riittää tarpeeksi isompaan koulutukseen. Tällä yritetään tukea sitä, ettei vapaaehtoiseksi haluavan into ehdi lopahtamaan. Näin hän pääsee toimintaan mahdollisimman nopeasti mukaan. Hankkeessa toimii myös työssäoppijoita, jotka eivät saa palkkaa. Heidät perehdytetään työhön henkilökohtaisesti. Henkilökohtaisessa perehdytyksessä käydään samat asiat läpi kuin vapaaehtoisuuskoulutuksessa. Perehdytyksen käynyt henkilö on oikeutettu toimimaan vapaaehtoisena samoin oikeuksin kuin vapaaehtoisuuskoulutuksen käynyt henkilö. (Kukkonen 2015.)

6 VAPAAEHTOISUUS KIRKOSSA

Yhteiskunnassa vapaaehtoisuuden merkitys on kasvanut, samoin se näkyy myös suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa. Seurakunnassa ei voida laajentaa ja kehittää työtä palkkaamalla uusia työntekijöitä, vaan mahdollisesti työntekijöitä vähennetään tulevaisuudessa. Tämä aiheutuu siitä, ettei kirkko tällä hetkellä ole taloudellisessa kasvussa vaan päinvastoin se on laskussa. Nyt vapaaehtoisuuteen keskitytään uudella tavalla, mutta ilmiönä se ei ole uusi. Seurakunnat ovat toteuttaneet vapaaehtoistyötä jo pitkään, esimerkiksi vapaaehtoista diakoniatyötä on tehty useita vuosikymmeniä. (Kirkkohallitus 2006.) Vuonna 2015 tehty tutkimus vapaaehtoisista näyttää, että Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vapaaehtoistyötä on tehty vähän vajaa 8 %. (Kansalaisareena i.a.)

Kirkko on pohjimmiltaan vapaaehtoisuusyhteisö (Koskiahho 2002, 446). Kirkkolaki (1993) määrittelee, että seurakunnan tehtävä on huolehtia muun muassa jumalanpalveluksista, diakoniasta ja kristillisestä opetuksesta. Seurakunta taas muodostuu kirkon jäsenistä, eikä pelkästään työntekijöistä. Matteuksen evanliumissa sanotaan:

Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille
(Matt. 7:12).

Tämän katsotaan olevan yksi peruste vapaaehtoisuudelle seurakunnassa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.)

Kirkkolain (1993), mukaan seurakunnan tehtäviin kuuluu huolehtia jumalanpalveluksista, muista kirkon toimituksista, mutta myös kristillisestä kasvatuksesta, opetuksesta ja muista julistus- ja palvelutehtävistä. Näitä kaikkia voi olla toteuttamassa vapaaehtoiset, joten mahdollisuus vapaaehtoisuudelle on seurakunnissa laaja. Seurakunnan vapaaehtoisilla pätevät samat peruseriaatteet kuin muissakin vapaaehtoistoiminnassa. Näistä tärkeimpiä on vapaaehtoisuus ja omaehtoisuus, palkattomuus ja mahdollisuus tehdä vapaaehtoistyötä omilla taidoilla ja kyvyillä. Voidaan ajatella, että vapaaehtoisuus on seurakuntalaisen elämäntapa, joten jokaisella seurakuntalaisella on jo ”pätevyys”, toimia vapaa-

ehtoisena. Joihinkin tehtäviin on kuitenkin hyvä saada koulutusta, näitä on etenkin sielunhoidolliset ja diakoniset työmuodot. (Kirkkohallitus 2006.)

Kirkko 2020, kirkon tulevaisuuden selonteossa sanotaan, että maallikkovastuu lisääntyy. Osallisuus tulee tapahtua kaikilla tasoilla, oli kyse hengellisestä tai aineellisesta vastuun jakamisesta. Kirkon pitää yhä enemmän pohtia, kuinka käyttää hyödyksi jäsenten osaamista ja niiden valjastamista yhteiseen käyttöön. Selonteossa esitellään kolme kehityslinjaa, jotka tulevat vaikuttamaan tulevaisuudessa vapaaehtoistyöhön. Ensimmäisenä näkökulmana on elämäntavamuksellinen linja. Sen ajatuksena on, että jäsenten määrä voi edelleen laskea, mutta samaan aikaan henkisten arvojen ja vaihtoehtoisen elämäntavan kiinnostavuus lisääntyy. Toinen näkökulma on yhteiskunnallinen. Tämän mukaan auttamisen tarve lisääntyy, samoin enemmän auttamista tehdään yhteistyössä julkisen, kolmannen sektorin ja perheen tuella. Selonteon mukaan huonosuus tai eriarvoistuminen ei kuitenkaan ole vähenemässä. Kolmas näkökulma on vapaaehtoisuus itsessään. Se nähdään kehittyvän ja siitä tulee yhä enemmän ammattimaisempaa. Kirkon rakenteet pitää mahdollistaa sujuvaa ja kutsuvaa vapaaehtoistyötä. Sen pitää kuitenkin säilyttää joustavuus, eikä se voi olla liian käskyttävää ja ylhäältäpäin tulevaa. (Kirkkohallitus 2010.)

Vapaaehtoisten määrän kasvaminen edellyttää kirkon työntekijöiltä uudistumiskykyä. Jäseniä ei voida enää nähdä toiminnan kohteina vaan osallistuvina yhteisön jäseninä. Haasteena kirkolle tulee olemaan, että nähdään vapaaehtoisuuden merkitys ja hyödyt, mutta sitä ei osata valjastaa käytännöksi. Samoin ihmisten yksilöllisyyden halu ja henkilökohtaiset asiat, kuten harrastukset, kilpailevat vapaaehtoistoiminnan kanssa. (Kirkkohallitus 2010.)

7. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

7.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyöni tarkoitus oli tutkia James Koskisen vapaapäivä -hankkeen vapaaehtoisia. Halusin tutkimuksessa selvittää, mitkä ovat vapaaehtoisten odotukset tullessaan mukaan hankkeeseen ja ovatko nämä ennako-odotukset sittemmin täyttyneet. Halusin saada selville, mikä motivoi vapaaehtoisia toimimaan hankkeessa. Hanke tarjoaa kaikille vapaaehtoisille koulutusta. Tähän liittyen työni tarkoitus oli lisäksi selvittää, miten vapaaehtoiset kokevat saamansa koulutuksen. Olen haastatellut myös työntekijöitä, joita hankkeessa on kaksi. Haastattelu muodostui samoista teemoista kun vapaaehtoisilla, mutta työntekijöiden näkökulmasta nähtynä. Tällä tavoin halusin saada vuoropuhelua työntekijöiden ja vapaaehtoisten välille.

Tässä työssä kysyn:

1. Millaisia odotuksia vapaaehtoisilla oli tullessaan hankkeeseen?
2. Miten nämä odotukset ovat täyttyneet?
3. Mitä vapaaehtoiset ajattelevat saamastaan koulutuksesta?
4. Mitkä asiat motivoivat osallistumaan toimintaan?

7.2 Teemahaastattelu

Päädyin tekemään laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja tutkittavat ilmiöt ovat moninaisia (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 152). Aineistonkeruun menetelmäni oli teemahaastattelu. Hirsjärvi & Hurme (2006, 48) esittelee teemahaastattelua. Siinä pureudutaan haastateltavien kanssa tiettyihin ennalta määriteltyihin teemoihin. Siinä ei käytetä yksityiskohtaista kysymyslistaa, vaan keskustellaan luontevasti teemoista. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu,

koska teemat ovat kuitenkin kaikille haastateltaville samat. Se ei ole kuitenkaan niin vapaa kuin syvähaastattelu. Opinnäytetyöni tarkoitus on tutkia vapaaehtoisia, joten oli tärkeä löytää tutkimusmenetelmä, jossa he saavat mahdollisuuden kertoa itsestään vapaasti. Haastateltavat luovat merkityksiä teemoille ja ovat aktiivisia osapuolia tutkimuksen tekemisessä (Hirsjärvi & Hurme 2006, 35).

Haastattelu on joustava menetelmä, jossa voidaan tarvittaessa esittää lisäkysymyksiä ja syventää vastauksia. Teemahaastattelulla keskustelu on vapaampaa, sillä aihealueita voi käydä eri järjestyksessä eri haastateltavien kanssa. (Hirsjärvi & Hurme 2006, 34–36.) On tärkeää käyttää avoimia kysymyksiä haastatteluissa, sillä näihin vastaaminen vaatii selittämistä eikä kysymyksiin voi vastata yhdellä sanalla. Vastakohtana avoimille kysymyksille on suljetut kysymykset. (Kananen 2010, 56–57.)

7.3 Haastattelujen toteuttaminen

Tutkittavassa hankkeessa aktiivisten vapaaehtoisten määrä on pieni. Tällä hetkellä aktiiveja on noin kuusi kappaletta, mutta tämän vuoden aikana toiminnassa on ollut 26 eri henkilöä vapaaehtoisina (Kukkonen 2015). Maaliskuussa 2015 lähetin joukkosähköpostin (LIITE 1.) 12 vapaaehtoiselle, jotka olivat viime aikoina olleet mukana hankkeen toiminnassa. Sain tämän sähköpostilistan hankkeen projektivastaavalta. Sain seitsemältä eri henkilöltä myönteisen vastuksen ja sovimme haastatteluajat. Kevään aikana tein kolme haastattelua. Loput haastattelut peruuntuivat, kun haastateltavat olivat unohtaneet tai he estyivät tulemasta haastatteluun. Kolme ei enää tämän jälkeen halunnut osallistua haastatteluun. Syksyn alussa haastattelin vielä yhden vapaaehtoisen sekä kaksi työntekijää aikataulullisista syistä parihaastatteluna. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluna (LIITE 2.).

Toteutin haastattelut kahden kesken hankkeen toimistolla, millä yritin luoda mahdollisimman rennon ilmapiirin. Haastattelu aloitettiin kahvitella, jolloin kerroin hieman tarkemmin opinnäytetyöstä ja saatoimme jutustella ennen varsi-

naista haastattelun aloittamista. Kysyin kaikilta haastateltavilta suullisen luvan haastattelun äänittämiseen.

Litteroinnissa on erilaisia tasoja tarkkuuden suhteen. Tarkimmassa tasossa huomioidaan puheen lisäksi äänenpainot ja eleet, tätä on sanatarkka litterointi. Lisäksi on yleiskielinen litterointi, jossa jätetään murre ja puhekieliset ilmaukset pois. Propositiotasolla kirjataan ylös ainoastaan sanoman ydinsisältö. (Kananen 2010, 58–59.) Nauhoitin kaikki haastattelut ja litteroin ne sanatarkasti, mutta jättäen pois äänenpainot tai muut yksityiskohtaiset eleet. Litteroitua aineistoa tuli 43 liuskaa. Nauhoittaminen vapauttaa haastattelijan vastausten kirjaamisesta ja hän voi keskittyä haastattelun tekemiseen (Kananen 2010, 58). Haastattelujen pituus riippui haastateltavien kokemuksesta hankkeessa. Osa haastateltavista oli toiminut hankkeessa aktiivisesti, osa vain muutamissa tapahtumissa. Tämä vaikutti haastatteluihin siten että, he jotka olivat olleet toiminnassa vähän, niin haastattelutkin kestivät vähemmän aikaa. Pidempään ja aktiivisesti mukana olleiden vapaaehtoisten haastattelut kestivät kauemmin. Lyhyimmillään haastattelut kestivät reilu puolituntia, pisimmillään haastattelut kestivät puolitoista tuntia.

7.4 Aineiston analysointi

Sisällönanalyysia voidaan käyttää menetelmänä, jolla voidaan tutkia dokumentteja, systemaattisesti ja objektiivisesti. Sisällönanalyysillä saadaan järjestettyä aineisto, johtopäätöksiä varten. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, aineistosta etsitään tekstin merkityksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103.)

Teemoittelussa pyritään saamaan selville, mitä on sanottu mistäkin teemasta. Se on aineiston pilkkomista ja ryhmittelyä erilaisiin aihepiireihin. Teemahaastattelusta syntyy itsestään jo jäsenitys aineiston pilkkomiseen, sillä teemat nousee haastatteluissa käytetyistä teemoista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Litteroinnin jälkeen lähdin teemoittelemaan aineistoa. Tein sen haastattelun teemojen eli samalla tutkimuskysymyksiäni mukaan.

Aineiston analyysiä voidaan jakaa kolmevaiheiseksi prosessiksi. Ensimmäinen vaihe on aineiston pelkistäminen eli redusointi. Toisessa vaiheessa aineisto ryhmitellään, tätä kutsutaan klusteroinniksi ja kolmas vaihe on abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Ensimmäiseksi aineistosta etsitään pelkistetyt ilmaukset, nämä listataan. Tämän jälkeen näistä etsitään samanlaisuuksia ja erilaisuuksia. Näitä yhdistetään ja samalla luodaan alaluokkia. Alaluokista on mahdollista muodostaa yläluokkia, joista on mahdollisuus löytää kokoava käsite teemalle. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–109.)

Olen käyttänyt työssäni hyödyksi Anne Birgitta Yeungin (2005, 104) kehittämää vapaaehtoisuuden motivaation timanttimallia, mikä on esitelty luvussa 4.3. Hänen kehittämässään mallissa on löydetty erilaisia motivaatiolähteiden kattokäsitteitä, joiden sisään motivaatiotekijät voidaan sijoittaa. Olen hyödyntänyt näitä valmiita käsitteitä analysoidessani omaa aineistoa.

8 TULOKSET

8.1 Ennako-odotuksena verkostoituminen ja tukena oleminen

Olen jakanut ennako-odotukset toiminnasta ja sittemmin täyttyneet odotukset omiin sarakkeisiin. Niiden lisäksi taulukon kolmas sarake kuvastaa ennako-odotuksia, jotka eivät ole täyttyneet. Tulokset on merkitty Anne Birgitta Yeungin (2005, 107) timanttimalia mukailen taulukkoon niin, että siinä kuvataan mitä vapaaehtoinen saa itselleen vapaaehtoisena toimimisesta (saaminen) ja mitä hän haluaa toiminnallaan antaa muille (antaminen).

	Ennako-odotukset toimintaa kohtaan	Täyttyneet odotukset	Täyttymättömät odotukset / pettymykset
Saaminen	<ul style="list-style-type: none"> - Saada kokemuksia - Yhteisöllisyyden löytäminen - Sisältöä arkeen - Itsensä haastaminen - Uusien luonteenpiirteiden löytäminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Oppinut uusia taitoja - Saanut varmuutta - Löytänyt verkostoa - Itsensä toteuttaminen - Uusien asioiden kokeilu 	<ul style="list-style-type: none"> - Ajanpuute vaikuttanut mahdollisuuden olla mukana toiminnassa
Antaminen	<ul style="list-style-type: none"> - Muiden tukeminen - Aikuiskaverina oleminen - Elämäkokemuksen ja ajan antaminen muille - Kokemusten järjestäminen - Sisältöä muiden arkeen 	<ul style="list-style-type: none"> - Pystynyt olemaan keskustelukaverina - Vapaaehtoiset tulleet keskenään hyvin toimeen 	<ul style="list-style-type: none"> - Tukisuhteen puuttuminen

KUVIO 2. Ennako-odotukset, täyttyneet odotukset ja täyttymättömät odotukset

Ennako-odotuksena kaikilla vapaaehtoisilla oli **saada itselleen** uusia kokemuksia toiminnan kautta. Ennako-odotuksena oli kahdelle haastateltavalle, että osallistumalla toimintaan he löytävät verkostoa ja yhteisöllisyyttä. Tämä oli myös osasy lähteä toimintaa mukaan.

Järjestää jotain kokemuksia --ja itelle myös kokemuksia.

Kahdella haastateltavista vapaaehtoistoiminta oli ollut jo pidempään mielessä, mutta muutokset elämässä mahdollistivat vapaaehtoisuuden nyt. Vapaaehtoistoiminnalla haluttiin saada sisältöä arkeen. Tämä oli osalle vastaajista ennako-odotus ja lähtökohta toimintaan lähtemiseksi. Vapaaehtoistoiminnan nähtiin olevan mahdollisuus kehittää itseään ja se oli yksi ennako-odotus toiminnalle. Tämän koettiin olevan mahdollista haastamalla itsensä uusiin tilanteisiin. Lisäksi ajateltiin, että mukana toiminnassa olemisella on mahdollisuus löytää itsestään uusia luonteenpiirteitä.

Vapaaehtoisilla oli ennako-odotuksia, mitä he voivat toiminnallaan **antaa muille**. Kaikilta haastateltavilta nousi esille, että haluavat antaa tukea muille ihmisille. Erikseen nostettiin, että halutaan toimia aikuiskaverina lapsille ja nuorille. Tukihenkilötoiminnasta yksi haastateltavista oli ennakkoon pohtinut, että se voi olla myös raskasta. Ennako-odotuksena tukihenkilötoiminnasta oli, että toiminta on yhdessä harrastamista ja aikuiskaverina olemista.

Mulla oli se perikuva, että jos harrastetaan jotain yhdessä tai muuta ja sitten se perinteinen aina, et ollaan se niin sanottu kaveri siinä.

Osa vanhemmista vapaaehtoisista näki, että heillä on elämäkokemusta ja aikaa, mitä voivat jakaa lapsille ja nuorille. Toiminnasta ennakkoon ajateltiin, että on mahdollisuus järjestää kokemuksia hankkeen kohderyhmälle ja sisältöä myös heidän arkeensa.

Työntekijät kokivat, että vapaaehtoiset odottavat saavansa toiminnasta kokemusta, sisältöä heidän omaan elämään sekä mahdollisuuden toteuttaa itseään. Työntekijöiltä vapaaehtoiset odottavat saavansa ensisijaisesti tiedotusta tulevista tapahtumista sekä koulutusta.

8.2 Itsensä toteuttaminen ja osallisuus tärkeää

Vapaaehtoiset olivat saaneet hankkeen kautta toteuttaa itseään ja kokeilla uusia asioita ja projekteja. He kokivat, että he olivat oppineet uusia taitoja. Tämä oli tuonut myös lisää kokemusta ja varmuutta vapaaehtoisille. Ennakkoodotukset ja todellisuus vastasivat toisiaan haastateltavien mielestä hyvin. Verkostoitumiseen ja yhteisöllisyyteen liittyvät ennakkoodotukset täyttyivät vapaaehtoisilla. He kokivat, että olivat verkostoituneet hankkeen sisällä, mutta osa myös alan muihin toimijoihin. Vapaaehtoiset kokivat kuuluvansa hankkeeseen ja sitä kautta olivat osa yhteisöä.

--ehkä sillein miten hyvin ollaan kuitenkin tultu kaikki toimeen.

Oon lyönyt lonkeroita ihan hirveen moneen paikkaan Ihan niinku olen verkoistoitunut jo ihan pelkästään niiden asioiden tiimoilta.

Vapaaehtoisilla oli ennakkoodotuksena, että he voisivat olla tukena lapsille ja nuorille. Tämä oli täytynyt kaikilla vapaaehtoisilla jo sillä, että olivat toiminnassa mukana, jonka kohderyhmänä ovat lapset. Toiminnallaan he tukivat ja antoivat aikaa joko lapsiryhmille tai yksittäiselle lapselle tai nuorelle. Yksi vapaaehtoinen toi esille, että oli pystynyt olemaan nuorelle keskustelukumppanina ja ehkä antamaan myös uusia ajatuksia nuorelle.

Täyttymättömät odotukset tai pettymykset tulivat siitä, ettei vapaaehtoiselle oltu löydetty henkilökohtaista tuettavaa heti tai lainkaan. Heillä oli kuitenkin mahdollisuus tehdä muita vapaaehtoistöitä halutessaan. Itseensä kohdistuvat pettymykset liittyivät siihen, ettei vapaaehtoiset pystyneet olemaan yhtä paljon toiminnassa mukana kun olivat etukäteen ajatelleet.

Välillä ite ollut sillein harmissaan, että ei oo aina päässyt kaikkiin juttuihin mukaan ni sit on ollut vähän sellainen "höh", tai tullut sen puolesta, että mitä jäi kokematta.

Työntekijöiden odotukset vapaaehtoisista oli täytynyt kohtuullisen hyvin. Ilman vapaaehtoisia, he eivät pystyisi pyörittämään toimintaa niin laajasti kuin vapaaehtoisten kanssa. Vapaaehtoisten määrä on niukasti riittävä, vähemmällä määrällä

ei toimintaa pystyisi pyörittämään niin laajasti. Tämän vuoksi hanke ylläpitää jatkuvaa vapaaehtoisten rekrytointia. Työntekijöillä oli odotus, että puskaradio toimisi pienellä paikkakunnalla paremmin, jota kautta he saisivat vapaaehtoisia. Tämä ei ole kuitenkaan toteutunut. Miespuolisia vapaaehtoisia tarvitsisi enemmän, mutta heitä on vaikea löytää hankkeeseen. Vapaaehtoisten vähydestä huolimatta, työntekijät olivat tyytyväisiä saamiinsa henkilöihin ja iloisia siitä, että ovat onnistuneet niinkin hyvin rekrytoinnissa. Ottaen huomioon sen, että ovat tulleet seudulle viimeisimpänä ja paikkakunnalla on muitakin toimijoita, jotka käyttävät vapaaehtoisia.

8.3 Koulutus koettiin tärkeäksi

Kaksi haastateltavista oli käynyt tukihenkilökoulutuksen, yksi oli saanut henkilökohtaisen perehdytyksen ja yksi oli käynyt vapaaehtoiskoulutuksen. Kaikki haastateltavat kokivat koulutuksen hyödylliseksi ja pitivät tärkeänä, että olivat käyneet sen. Erikseen mainittiin, että ongelmatilanteiden läpikäynti oli tärkeää ja hyödyllistä. Samoin ensiaputaitojen läpikäynti nähtiin tärkeäksi.

Koulutuksen hyödyt	Koulutuksen kehittämisideat
Omaa pohdintaa kehittäviä aiheita	Joitain itsestäänselvyyksiä
Ongelmatilanteiden läpikäynti	Liian lyhyt koulutus
Ensiaputaidot hyödyllisiä	Enemmän vinkkejä lapsen/nuoren ”hälytysmerkeistä” käyttäytymisessä
Tutustuminen muihin vapaaehtoiisiin	Ohjeistusta kommunikaatioon lasten/nuorten kanssa
	Vapaaehtoinen tulisi kertoamaan omia kokemuksia toiminnasta

KUVIO 3. Vapaaehtoiskoulutuksen hyödyt ja kehittämisideat

Koulutuksen antina oli myös tutustuminen muihin vapaaehtoiisiin. Haastateltavat eivät tuoneet esille, että tarvitsisivat erityisesti lisäkoulutusta. He kuitenkin olivat tyytyväisiä, että on tapaamisia muiden vapaaehtoisten kanssa. Näissä tapaamisissa on puhuttu erilaisista tapauksista, mitä on tullut vastaan toiminnassa, vaikka erillistä koulutusiltaa ei olekaan ollut. Nämä koettiin vertaistuellisiksi ja omaa vapaaehtoisuutta tukeviksi. Haastateltavilla ei ollut tullut tilanteita, joissa

ei olisi pärjännyt itse. He kuitenkin tiedostivat, että on mahdollista aina kääntyä työntekijöiden puoleen, mikäli tällaisia tilanteita tulisi.

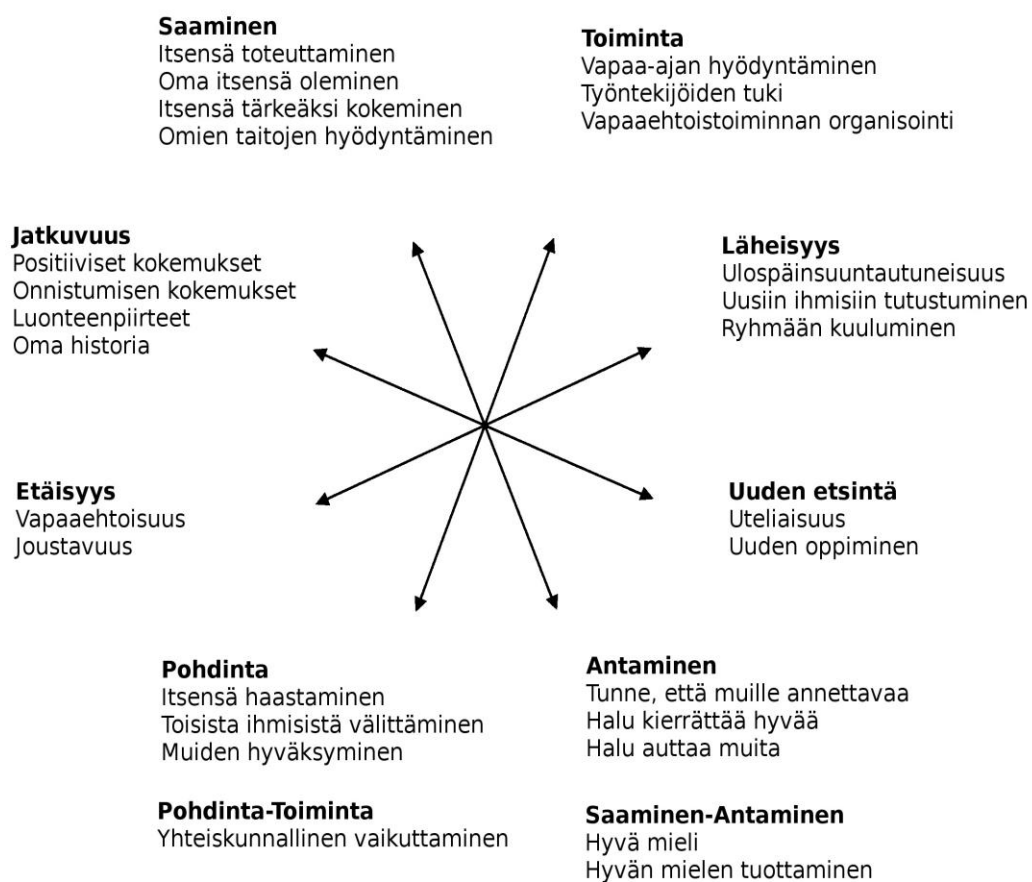
Kaksi vapaaehtoisista kertoi, että siellä oli jonkin verran itsestänselvyyksiä. Toinen tukihenkilökoulutuksen käynyt koki, että koulutus oli liian lyhyt. Hän olisi toivonut lisää perehdytystä kommunikaatioon. Kehittämisehdotuksena nousi koulutukseen se, että jo vapaaehtoisena tai tukisuhteessa toimiva voisi tulla kertomaan omia kokemuksia. Koulutuksesta olisi vielä toivottu vinkkejä siihen, mitä asioita pitää nuoren käytöksessä seurata, ja onko joitain sellaisia asioita, joihin pitää puuttua.

Sitä nyt mun mielestä vois olla enemmän, että vähän seurataan, että mihin pitäisi kiinnittää huomiota.

Työntekijät näkevät tärkeäksi kouluttaa vapaaehtoiset. Se tuo vapaaehtoisille ymmärryksen toiminnan periaatteista ja käytännöistä. Samalla myös työntekijät saavat varmistuksen, että vapaaehtoiset tietävät omat oikeudet ja velvollisuudet. Koulutus antaa perustiedot vapaaehtoisille. Tuki- tai tsempparikoulutuksessa varmistetaan lisäksi vapaaehtoisen ymmärrys, kuinka prosessi etenee. Työntekijät toivat esille, että mikäli vapaaehtoisilta nousee tarpeita lisäkoulutukselle, he tarjoavat sitä.

8.4 Motivaatio rakentuu useista tekijöistä

Haastatteluissa esiin nousseet motivaatiotekijät ovat löydettävissä myös Anne Birgitta Yeungin kehittämästä vapaaehtoismotivaation timanttimalista (2005, 107). Timanttimaliin (KUVIO 4.) on sijoitettu James Koskisen vapaapäivähankkeen vapaaehtoisten motivaatiotekijät. Timanttimalissa on kahdeksan sakaraa, jotka muodostavat yhdessä neljä ulottuvuutta. Saaminen ja antaminen, toiminta ja pohdinta, läheisyys ja etäisyys sekä uuden etsintä ja jatkuvuus. Vapaaehtoisten motivaatiotekijät ovat jaettu näiden ulottuvuuksien ääripäihin. Lisäksi saaminen-antaminen -ulottuvuuden välimaastoon jää motivaatiotekijöitä, samoin pohdinta- ja toiminta -ulottuvuuden väliin jää motivaatiotekijöitä. Nämä tulokset löytyvät kuvioista 4 nimillä ”saaminen-antaminen” ja ”pohdinta-toiminta”.

KUVIO 4. Vapaaehtoisten motivaatiotekijät sijoitettuna timanttimalliin.

Saaminen -ulottuvuus kuvastaa niitä tekijöitä, joita vapaaehtoinen saa selkeästi itselleen (Yeung 2005, 109). Vapaaehtoiset olivat hankkeessa päässeet toteuttamaan itseään ja hyödyntämään omia taitojaan. He saivat toiminnassa käyttää omia vahvuuksiaan. He kokivat, että heidät otettiin hankkeessa vastaan omana itsenään. Tämä oli tärkeää vapaaehtoisille. Eräs vapaaehtoinen toi esille, että motivaatiotekijänä oli, että hän koki olevansa vielä tärkeä.

Saan semmoisen hyvän mielen siitä --ja oon tärkeä vielä.

Antaminen -ulottuvuus taas kuvastaa sitä, mitä vapaaehtoinen kokee toisilleen antavan (Yeung 2005, 109). Antamisen ulottuvuuteen kuului vapaaehtoisilla tunne, että heillä oli muille annettavaa. He katsoivat, että heillä oli annettavana aikaa, elämäkokemusta ja turvallisen aikuisen läsnäoloa. Antamisessa

nousi vahvasti halu auttaa muita, se oli iso motivaatiotekijä. Yhtenä syynä oli myös halu kierrättää hyvää ja positiivista kierrettä.

Näiden ulottuvuuksien väliin jää motivaatiotekijöitä, jotka on kuvattu **saaminen-antaminen –ulottuvuudella** (Yeung 2005, 109). Antamisen ja saamisen väli- maastoon sijoittui hyvän mielen saaminen sekä hyvän mielen tuottaminen. Tämä oli kaikille vapaaehtoisille tärkeää ja nousi haastatteluissa kaikilta esille.

Mä saan hyvän mielen ja onnistumisen tunteita.

Jatkuvuus ulottuvuus pitää sisällään myös sitoutumiseen liittyviä syitä (Yeung 2005, 112). Haastattelutuloksista kävi kuitenkin ilmi, että kaikilla vapaaehtoisilla oli oma näkemys sitoutumiseen liittyvistä syistä ja ne jakautuivat useille eri ulottuvuuksille. Toimintaan sitoutti luonteenpiirteet, toiminnan vapaaehtoisuus, oma halu toimia vapaaehtoisena sekä ryhmähenki. Positiiviset kokemukset ja onnistumisen kokemukset kannustivat vapaaehtoisia jatkamaan toimintaa ja tulemaan aina uudestaan mukaan. Vapaaehtoiset toivat esille omia luonteenpiirteitään, mitkä vahvistivat omaa vapaaehtoisuutta tai he kokivat sen syyksi toimia vapaaehtoisena. Haastatteluissa vapaaehtoiset toivat omia luonteenpiirteitään esille, näitä olivat muun muassa rauhallisuus, positiivisuus ja hoivavietti. Lisäksi tunnollisuus sanottiin piirteeksi mikä vahvistaa toimintaan sitoutumista. Kaikilla vapaaehtoisilla oma elämäntilanne ja historia vaikuttivat jollain tasolla siihen, että toimivat nyt vapaaehtoisena. Syyt liittyivät joko omaan elämäntilanteeseen tai kasvatuksen kautta oli saatu opittuja malleja, mitkä vahvistivat vapaaehtoisena toimimista.

Toisessa ääripäässä on **uuden etsintä**. Kolme neljästä vapaaehtoisesta olivat päätyneet hankkeeseen, koska se oli seudulla uusi ja se tuntui kiinnostavalta. Vapaaehtoiset olivat uteliaita hanketta kohtaan. Yksi vapaaehtoinen oli löytänyt hankkeen toimintaan henkilökohtaisen kutsun kautta. Vapaaehtoistoiminta oli väylä oppia uutta, laajentaa omaa elämänpiiriä ja kokemuksia.

Mä huomasin vaan tän toimipisteen, mä kiinnitin huomiota näihin ikkunoihin ja selvitin silloin mikä tää on.

Etäisyys ja läheisyys – ulottuvuuden motivaatioelementit liittyvät pitkälti sosi-aalisiin suhteisiin. Mutta myös etäisyyteen ja läheisyyteen suhteessa siihen or-ganisaatioon, jossa toimitaan. Motivaatiotekijänä koettiin epäbyrokraattisuus. Tämä tarkoitti, että motivaation lähteenä oli juuri toiminnan vapaaehtoisuus.

Etäisyys liittyy siihen, että vapaaehtoinen saa itse määritellä omat rajat suh-teessa hankkeeseen. Samaa teemaa on joustavuus. Motivaatiota lisäävää on se, että voi itse määrittää milloin ja mihin toimintaan osallistuu. **Läheisyyden** ulottuvuuteen kuului ulospäinsuuntautuneisuus. Vapaaehtoiset kokivat olevansa ulospäinsuuntautuneita ja kiinnostuneita tutustumaan uusiin ihmisiin. Hankkeen vapaaehtoisiin kuulumisen toi ryhmään kuuluvuutta, joka itsessään lisäsi moti-vaatiota.

Pohdintaulottuvuudessa vahvaksi teemaksi nousivat vapaaehtoisten arvot. Näitä oli suhtautuminen muihin ihmisiin.

Se on toisesta ihmisestä välittäminen, se on kaikista tärkein juttu. Kaikki ihmisethän me ollaan tasa-arvoisia ja toisilla vaan menee huonommin kuin toisilla. --Ihmisistä välittäminen ja huoli niistä ihmi-sistä--

Pitäs niinku välittää kaikista ihmisistä, ei vaan siitä omasta perhees-tä --pitäs ottaa vastuuta niistä muistakin--

Toisista ihmisistä välittäminen ja kaikkien ihmisten hyväksyminen olivat arvoja, jotka olivat pohjana toimia vapaaehtoisena. Omien arvojen toteuttaminen va-paaehtoistoiminnassa on myös vapaaehtoisuuden antia. Pohdintaan myös liittyy itsensä haastaminen, mikä liittyy itsensä kasvattamiseen henkisesti.

Toisessa ääripäässä on **toiminta**. Vapaaehtoisilla oli omasta elämäntilanteesta riippuen eri syistä aikaa vapaaehtoisuudelle. Vapaaehtoistoiminta katsottiin ole-van hyödyllistä toimintaa, millä omaa vapaata aikaa voi täyttää. Vapaaehtois-toiminnan organisointi ja työntekijöiden tuki toimivat motivaatiotekijöinä sisäk-käin. Organisointi katsottiin hyväksi, muun muassa virkistysillat koettiin miellyt-täviksi ja tärkeiksi. Kenelläkään virkistysillat eivät kuitenkaan olleet merkittävä

syy tehdä vapaaehtoistyötä. Kaikki vapaaehtoiset olivat tyytyväisiä saamaansa tukeen työntekijöiltä. He kokivat, että aina oli tukea heiltä saatavilla jos sitä tarvitsisi. Erikseen mainittiin, että oli tärkeää, että työntekijät kysyivät vapaaehtoisten kuulumia ja jaksamista henkilökohtaisesti.

--toimistolla nää ihmiset, voi sanoa, että näiden kanssa on helppo jutella ja, että tästä saa sellasta motivaatiota.

Se on ollut se virkistysillat ja ollaan kiinnostuneita siitä, miten menee ja muistutetaan sitä, että pitää itsekin jaksaa.

Samoin kuin saamisen ja antamisen ulottuvuudessa, myös tässä osa motivaatiotekijöistä sijoittuu pohdinta ja toiminta ääripäiden väliin. Väliin jäävät tekijät on luokiteltu **pohdinta-toiminta -ulottuvuuden** alle. Tähän ulottuvuuteen sijoittui laajempi vaikuttaminen. Tästä yksi vapaaehtoisista kertoi, että on toiminnassa myös siksi, että uskoo sen laajempiin vaikutuksiin. Hän uskoi hyvän kierrättämiseen ja siihen, että jossain vaiheessa toiminnalla on vaikutus myös yhteiskunnallisesti.

Jos yhteiskunnallisesti aattelee, että on sillä varmaan jossain vaiheessa joku vaikutus.

8.5 Motivaatio on noussut vapaaehtoisilla

Kolme neljästä haastateltavasta kertoi, että oma motivaatio on noussut toimintaan tulon jälkeen. Syyksi mainittiin uuden oppiminen sekä se, että toiminnassa oleminen on tuottanut muita hyviä asioita elämässä. Positiiviset kokemukset olivat nostattaneet motivaatiota. Eräs haastateltavista kertoi, että motivaatio vaihtelee oman elämätilanteen ja jaksamisen mukaan. Kuitenkin hän kertoi, että aina kun on toimintaan lähtenyt, niin jälkikäteen on ollut hyvä mieli siitä.

Työntekijät näkivät samoja asioita motivaationlähteinä kun vapaaehtoiset. Työntekijöiden näkökulmasta yksi iso motivaatiolähde opiskelijoille on koulusta saamat opintopisteet. Yksi haastateltavista toi saman esille, että hänen toimintansa

hankkeessa tukee myös hänen opiskeluitaan ja lisäksi rakentaa hänen ammattitaitoaan ja kontakteja. Osa opiskelijoista oli kuitenkin toiminut hankkeessa ilman koulun antamaa hyötyä. Kokemus nostettiin haastattelussa esille motivaatiotekijänä, samoin vapaaehtoisten mahdollisuus toteuttaa itseään. Verkostoituminen ja uusiin ihmisiin tutustuminen oli työntekijöiden mielestä myös osa syy toiminnassa mukana olemiselle. Työntekijöillä oli näkemys, että virkistysillat tukivat vapaaehtoisten jaksamista ja halua olla hankkeen toiminnassa mukana. Henkilökohtainen kutsu ja kuulumisten kysely näyttäytyi myös työntekijöille tärkeänä. He kokivat, että hankkeeseen ja ihmisiin tutustuminen sitoutti toimintaan ja lisäsi motivaatiota.

8.6 Johtopäätökset

Ennako-odotuksena kaikilla vapaaehtoisilla oli saada itselleen uusia kokemuksia toiminnan kautta. Lisäksi heillä oli tavoite saada itselleen luotua verkostoja sekä yhteisöllisyyttä. Tämä oli osasyynä lähteä toimintaan mukaan. Harju Aaron (2007, 13) toimittamassa teoksessa vahvistuu tämä ajatus, sillä ihmisillä on tarve kuulua yhteisöön ja vapaaehtoistoiminta mahdollistaa tämän (Harju 2007, 13). Elämänmuutokset esimerkiksi työelämässä voivat olla kriisi. Muutos olosuhteisiin se väistämättä kuitenkin on. Tämä muutos voi mahdollistaa ja laittaa alulle vapaaehtoiseksi ryhtymisen. (Sorri 2005, 129.) Haastateltavista osa oli jo pidempään miettinyt ryhtyvänsä vapaaehtoiseksi. Kuitenkin vasta nyt oma elämäntilanne mahdollisti tämän. Vapaaehtoistoiminnan katsottiin olevan mahdollisuus kehittää itseään, mutta myös toteuttaa itseään. Abraham Maslow jo aikanaan kehitti ihmisen tarvehierarkian, jossa ylimpänä on itsensä toteuttamisen tarve (Työturvallisuuskeskus i.a).

Vapaaehtoisia haastateltaessa he eivät tuoneet esille paljon ennako-odotuksia. He olivat tulleet hankkeeseen avoimin mielin, ilman tarkkaa visiota mitä he haluavat tehdä. Kuitenkin haastatteluissa nousi esille myöhemmin pettymyksiä toimintaa kohtaan. Näitä oli muun muassa kerhojen suosion puute tai tukisuhteen uupuminen. Näistä voi päätellä, että vapaaehtoisilla oli ennako-

odotuksia, mutta he eivät osanneet välttämättä sanoittaa niitä tai tiedostaneet niitä vahvasti.

Vapaaehtoisten **odotukset olivat toteutuneet** hyvin. He olivat saaneet toteuttaa itseään sekä opetella uusia asioita. He olivat löytäneet verkostoa ja kokeneet kuuluneensa ryhmään, eli olivat osa yhteisöä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2015) määrittelee osallisuutta. Se on tunne, mikä muodostuu kun henkilö on osa yhteisöä, esimerkiksi järjestössä. Osallisuus ilmenee arvostuksena ja mahdollisuutena olla tasa-arvoinen muiden kanssa. Osallisuus syntyy siitä, että on mahdollisuus vaikuttaa yhteisöön.

Kaikilla haastateltavista oli ennakko-odotuksena, että he voisivat toimia lasten ja nuorten tukena. Tämä toteutui kaikilla sillä, he toimivat hankkeessa, jossa kohderyhmänä ovat lapset ja nuoret. Tukihenkilö toimii lapsen arjessa ja tukee hänen kokonaisvaltaista hyvinvointia (Korhonen 2005, 9–10). Jameksen vapaaehtoiset toteuttavat tätä, sillä Jameksen toiminta on matalakynnyksellistä ja arjessa tapahtuvaa.

Koulutus koettiin tärkeäksi niin työntekijöiden kuin vapaaehtoisten näkökulmasta. Koulutuksiin oltiin pääsääntöisesti tyytyväisiä eikä kehittämideoita tullut kovin paljon. Tästä voidaan päätellä, että tällä hetkellä koulutus toimii riittävän hyvin. Vapaaehtoisilla ei ollut tullut tilanteita, joissa olisivat kokeneet tarvitsevänsä lisääpua tai tukea. He olivat koulutuksesta saaneet tarpeelliset tiedot ja perehdytyksen yleisimpiin tilanteisiin mitä vapaaehtoistoiminnassa tulee esille. Kaikki vapaaehtoiset kokivat, että työntekijöiltä voi kuitenkin pyytää ja saada apua jos he sitä tarvitsevat. Vapaaehtoiset olivat tyytyväisiä saamaansa koulutuksen määrään, eivätkä kokeneet lisäkoulutuksen olevan tällä hetkellä tarpeellista.

Vapaaehtoisilla on valmiiksi osaamista. Työntekijöiden tehtävä on saada nämä taidot käyttöön (Porkka 2009, 32.) Hankkeen koulutuksen tarkoituksena on antaa lisäosaamista vapaaehtoisille, pohjana ovat jo heidän tietonsa ja taitonsa. On tärkeää, että etenkin tukihenkilöt koulutetaan hankkeessa hyvin. Suvi-Tuuli Porkka (2009, 32) huomauttaa teoksessaan, että mikäli vaativassa vapaaeh-

toistyössä ei saa tarpeeksi ohjausta, eli osaaminen on puutteellista se voi aiheuttaa vapaaehtoisen uupumuksen ja samalla kokemuksen, ettei hallitse annettua tehtävää. Tämä vähentää myös motivaatiota toimia vapaaehtoisena.

Motivaation lähteitä oli kaikilla vapaaehtoisilla monia erilaisia. Vapaaehtoisuudessa on tärkeää, että toimijat saavat olla toiminnassa omina itsenään. Heidän ei tarvitse olla ammattilaisia ja saavat olla mukana toiminnassa omilla kyvyillään ja taidoillaan. (Korhonen 2005, 7-9.) Vapaaehtoisilla oli mahdollisuus toimia omilla taidoillaan sekä kyvyillään. Tämä oli tärkeää heille. He saivat toiminnassa käyttää omia vahvuuksia, ja he kokivat, että työntekijät kuuntelivat heitä. Mikäli vapaaehtoiset eivät saisi käyttää omaa osaamistaan, niin vaarana on vapaaehtoisten turhautuminen ja sitä kautta motivaation laskeminen (Porkka 2009, 32).

Positiiviset ja onnistumisen kokemukset lisäsivät vapaaehtoisten halua jatkaa toiminnassa mukana. Samoin he toivat esille omia luonteenpiirteitään, jotka vahvistivat heidän olemistaan vapaaehtoisena. Anne Birgitta Yeungin (2005, 112) mukaan oma identiteetti voi olla syy vapaaehtoisuudelle, jossain tapauksissa vapaaehtoisuus voidaan ajatella olevan elämäntapa. Mielenkiintoista oli, että kaikilla haastateltavilla oli joku omaan historiaan liittyvä tekijä, jonka katsottiin vaikuttavan siihen, että nyt toimi vapaaehtoisena. Nämä tekijät ovat omalta osaltaan toimineet kimmokkeena ryhtyä vapaaehtoiseksi. Tästä voidaan päätellä, että henkilökohtaisuus lisää motivaatiota vapaaehtoistyöhön.

Kaikki vapaaehtoiset kokivat olevansa ulospäinsuuntautuneita ja kiinnostuneita tutustumaan uusiin ihmisiin. Hankkeen vapaaehtoisena oleminen loi vapaaehtoisille ryhmän, johon he kokivat kuuluvansa. Ihmisen yksi perustarpeista on kuuluminen yhteisöön (Mäkelä 2010). On siis luonnollista, että tämä nousi vapaaehtoisten yhdeksi motivaatiotekijäksi. Kolme vapaaehtoisista kertoi tulleensa hankkeeseen, koska se oli seudulla uusi. Tämä herättää ajatuksia siitä, että kun hanke alkaa olla kohta kaksi vuotta vanha, niin sen uutuusarvo alkaa olla lopussa. Tämä voi olla yksi syy, miksi hankkeen on tulevaisuudessa vaikeampi löytää uusia vapaaehtoisia. Tämä haaste on nähtävissä jo nyt hankkeessa.

9 POHDINTA

9.1 Pohdintaa opinnäytetyöprosessista

Yli puolet vapaaehtoisista vastasi myöntävästi lähettämääni haastattelupyynn-
töön. Tämä oli positiivinen yllätys, että opinnäytetyö kiinnosti niin monia. Kuiten-
kin haastattelut typistyivät lopulta neljään haastatteluun. Pohdin, että ehkä va-
paaehtoisilla ei lopulta ollutkaan suurta motivaatiota tulla haastateltaviksi. Haas-
tatteluun suostuminen korreloi myös aktiivisuutta hankkeessa. He, jotka peruut-
tivat haastattelut, eivät olleet myöskään aktiivia hankkeen toiminnassa kevään
aikana, jolloin itse suoritin hankkeelle työharjoittelua. Mietin, että mahdollisesti
olisoin saanut enemmän haastateltavia, jos olisin voinut kutsua heitä kasvatusten
haastatteluun. Sähköpostin kautta peruuttaminen ja hylkääminen on helpompaa
kuin kasvatusten. Tutkittavilla on kuitenkin aina oikeus peruuttaa osallistumi-
sensa tutkimukseen, vaikka siihen alun perin olisivatkin suostuneet.

Taitoni tehdä haastatteluja parantui mielestäni, joka haastattelun jälkeen. Olin
perehtynyt etukäteen teemahaastatteluun menetelmänä. Olin miettinyt teemoja
hyvin etukäteen ja kirjoittanut apukysymyksiä, mikäli keskustelu ei etenisi. Kui-
tenkin jokainen haastattelu antoi itselle varmuutta ja taitoa toimia haastattelijaj-
na. Aito kuunteleminen ja vuorovaikutuksellinen keskustelu olivat antia, mitä
opin teemahaastattelujen tekemisestä.

Olin kuvitellut, että vapaaehtoisille on merkityksellistä toimiminen nimenomaan
lasten- ja nuorten kanssa. Haastattelujen perusteella kuitenkin kävi ilmi, että se
ei ollut niin merkityksellistä. Enemmän kyse oli nimenomaan toimimisesta va-
paaehtoisena, jota olisi voinut toteuttaa periaatteessa muussakin yhdistyksessä.
Vapaaehtoisuudessa oli merkittävää sen vaikuttavuus myös yhteiskunnallisesti.

Anne Birgitta Pessi ja Juho Saari tutkivat 2006 suomalaisten auttamisenasentei-
ta ja tekoja. Tämän tutkimuksen motivaatiota kuvaavien mittareiden pohjalta he
luokittelivat suomalaiset kolmeen eri auttajatyyppiin. En pystynyt luokittelemaan
haastateltaviani suoraan näihin kolmeen auttajatyyppiin. Vapaaehtoisten moti-

vaatiotekijät luokittelivat heitä osaltaan sekaisin näihin auttajatyyppeihin. Vapaaehtoisista pystyisi kuitenkin arvioimaan, mihin auttajatyyppeihin he eniten kuuluisivat, vaikka piirteitä olisi muistakin tyypittelyistä.

Vain kaksi haastateltavista oli käynyt samanlaisen koulutuksen. Tämän vuoksi vapaaehtoisten ajatukset koulutuksesta saattoivat olla hyvin erilaiset. Jokainen koulutus on aina hieman erilainen jokaiselle ryhmälle, vaikka sisältö olisikin periaatteessa sama. Siksi tämä heikentää koulutuksesta tulleiden ajatusten yhtenäistämistä.

9.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Eettisenä pohjana opinnäytetyölle pidetään ihmisten kunnioittamista, tasa-arvoista vuorovaikutusta ja oikeudenmukaisuutta. Samoin kriittinen ajattelu eli pohdinta ja arviointi lisäävät työn luotettavuutta. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010.) Minulla oli kirjallinen yhteistyösopimus James Koskisen vapaapäivä -hankkeen kanssa. Haastateltavilta minulla oli suullinen lupa haastattelun nauhoittamiseen. Eettiseen työotteeseen kuuluu, että tutkija sitoutuu käyttämään saamaansa aineistoaan vain tutkimuksen tekemiseen. Samoin hän sitoutuu säilyttämään aineiston siten, ettei se joudu ulkopuolisille tai muuhun kuin sovittuun käyttöön. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010.) Olen kysynyt haastateltavilta luvan säilyttää aineiston siihen asti kun työ on julkistettu. Tämän jälkeen hävitän aineiston siten, ettei se päädy ulkopuoliseen käyttöön.

Opinnäytetyöstäni ei voida tunnistaa yksittäisiä henkilöitä vastausten perusteella. Haastattelujen määrän ja hankkeen vapaaehtoisten määrän ollessa pieni olen jättänyt sukupuolet ja iät pois aineiston analysoinnista. Samoin en ole eritellyt suoria lainauksia. On syytä kyseenalaistaa miten tutkijan oma kielenkäyttö on vaikuttanut tuloksiin (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 213). Minä käytin teemahaastattelua, jossa ollaan jatkuvassa vuorovaikutuksessa vastaajan kanssa. Tämän vuoksi pystyin jo haastattelutilanteessa selventämään omia kysymyksiä tai pyytämään täsmentävää vastausta haastateltavilta. Käytin avoimia kysymyksiä ja vältin johdattelemasta haastateltavia. Tutkimuksen luotettavuutta

vähentää haastattelujen vähäisyys. Tästä johtuen voidaan katsoa, että opinnäytetyön tulokset ilmentävät vain James Koskisen vapaapäivä -hanketta.

Työn dokumentointi on tärkeää. Työvaiheet ja prosessi pitää kirjoittaa ylös. Työn luotettavuutta voidaan arvioida tämän pohjalta. (Kananen 2010, 29.) Olen pyrkinyt kirjoittamaan auki kaikki vaiheet opinnäytetyössäni. Mielestäni sen perusteella pystyy saamaan käsityksen kuinka olen opinnäytetyöni suorittanut. Niiden pohjalta ulkopuolinen henkilö voi selvittää kuinka olen kerännyt aineiston, analysoinut ja tulkinnut niitä. Niiden perusteella voi selvittää onko työ johdonmukainen ja luotettava.

Lähdekritiikki on merkittävää työn luotettavuuden kannalta. On tärkeä miettiä, millaisia aineistoja käyttää ja niiden oikeanlainen käyttö. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010.) Olen pyrkinyt käyttämään työssäni mahdollisimman tuoreita julkaisuja ja tutkimuksia. Olen käyttänyt erilaisia lähteitä, kuten julkaisuja, tutkimuksia ja artikkeleita. Lähdeviittaukset olen tehnyt niin, että lukijan on helppo löytää alkuperäinen lähde.

9.3 Oma ammatillinen kasvu ja kehittämisideat

Keväällä 2014 otin yhteyttä James Koskisen vapaapäivä -hankkeeseen ja lähdimme suunnittelemaan opinnäytetyön aiheita. Päädyimme silloin vapaaehtoisten ajatusten kartoittamiseen. Kesäksi työn tekeminen jäi vähälle ja syksyn vietin ulkomailla vaihdossa. Keväällä 2015 lähdin työtä viemään eteenpäin. Suoritin maaliskuu-toukokuun työharjoittelussa hankkeella. Jonka aikana tein kolme haastatteluista. Alku syksystä 2015 tein loput haastattelut ja pystyin lähtemään työstämään aineistoa. Tämä työ on opettanut minulle paljon laajemman tieteellisen työn tekemisestä. Se on myös opettanut minulle haastattelujen tekemisestä aineiston keruumenetelmänä.

Työn tekeminen on ollut minulla välillä haastavaa. Parityöskentelyssä olisi pari, jonka kanssa ajatuksia voisi jakaa ja saada tsemppausta toiselta. Itsensä kanssa työskentely on vaatinut itsekuria, mitä välillä on ollut haastava löytää. Aineis-

ton analysointi on ollut minulle vaikeinta. Se on kaikista vähiten tuttua itselle. Olen kuitenkin mielestäni saanut käsityksen aineistolähtöisesti analysoinnista ja tulevaisuudessa vastaavan työn tekeminen olisi helpompaa. Olen oppinut paljon vapaaehtoistyöstä. Sain siihen myös itse kipinän ja toimin vapaaehtoisena James Koskisen vapaapäivä -hankkeelle kesällä 2015.

Olen miettinyt myös vapaaehtoisten merkitystä seurakunnassa. Haluaisin kehittää seurakunnassa tapahtuvaa vapaaehtoistyötä, etenkin nuorisotyön piirissä. Koen, että vapaaehtoisuus nuorisotyössä, esimerkiksi isostoiminta on liian sisäänpäin kääntynyttä. Haluaisin laajentaa nuorten vapaaehtoisuutta. Haluaisin tehdä yhteistyötä kaikkien työalojen kanssa siten, että nuorilla olisi mahdollisuus toimia vapaaehtoisena kaikilla työaloilla. Samalla nuoret ja muu seurakunta tutustuisi toisiinsa. Näen, että tällä tavalla saataisiin myös nuorille jatkuvuutta seurakuntaan kuulumiseen. Samoin työalarajat hälventyisivät, kun tehtäisiin enemmän yhteistyötä.

Työstäni nousee jatkotutkimus aiheita. Olisi luontevaa tutkia miten lapset ja nuoret kokevat vapaaehtoiset tai mitä tukihenkilö toiminta on antanut näiden lasten elämään. James Koskisen vapaapäivä -hankkeesta ei ole aiemmin tehty opinnäytetöitä. Hankkeesta olisi mahdollisuus tehdä myös kehittämispainotteinen työ. Esimerkiksi olisi mahdollisuus syventyä enemmän vapaaehtoisten koulutukseen ja mahdollisesti kehittää sitä.

LÄHTEET

- Asumispalvelusäätiö ASPA 2010. Vertaistoiminta kannattaa. Viitattu 24.10.2015
http://www.kansalaisareena.fi/Vertaistoiminta_kannattaa.pdf
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas
Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. C katsauksia ja Ai-
neistoja.
- Emma & Elias –avustusohjelma i.a. James Koskisen vapaapäivä. Viitattu
19.3.2015. <http://www.emmaelias.fi/projektit>
- Eskola, Jari & Suoranta, Jari 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tam-
pere: Vastapaino.
- Grönlund, Henrietta 2012. Volunteerism as a mirror of individuals and society:
reflections from young adults in Finland. Helsingin yliopisto. Väitöskirja.
- Grönlund, Henrietta 2013. Arvot nuorten aikuisten vapaaehtoistoiminnassa. Ai-
kuiskasvatus 33, 28–37. Viitattu 8.9.2015. Saatavissa <http://nelliportaali.fi>,
Elektra-aineisto.
- Harju, Aaro 2007 (toim.) Kansalaistoimintaan kätkeyty aarre. Sivistysliitto Kansa-
laisfoorumi SKAF ry.
- Helander, Voitto 2002. Kolmas sektori. Käsitteistä, ulottuvuuksista ja tulkin-
noista. Helsinki: Gaudeamus Kirja.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Hel-
sinki: Tammi
- James Koskisen vapaapäivä -hankesuunnitelma. Jämsän Seudun Pelastakaa
Lapset ry.
- Jämsän Seudun Pelastakaa Lapset ry. i.a.Toiminta. Viitattu 18.3.2015.
<http://jamsa.pelastakaalapset.fi/yhdistyksemme/toiminta/>
- Kallio, Kirsi Pauliina, Stenvall, Elina, Bäcklund Pia & Häkli, Jouni 2013. Teok-
sessa Jukka Reivinen & Leena Vähäkylä (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja
nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus Oy, 69–87.
- Kananen, Jorma 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväsky-
län ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja.

Kansalaisareena ry. i.a. Vapaaehtoistyö Suomessa 2010 ja 2015. Viitattu 22.9.2015.

http://www.kansalaisareena.fi/Vapaaehtoistyö_Suomessa_2010ja2015.pdf

Kirkkohallitus 2006. Enemmän kuin työmuoto. Vapaaehtoistoiminta kirkossa.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2006:3

Kirkkohallitus 2010. Kirkko 2020. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tulevaisuusselonteko. Viitattu 23.11.2015

[http://kappeli2.evl.fi/kkoweb.nsf/8055b7c73c38f56dc22571540045bfe2/f9e59a5b7aa10b2dc22577bb0043269c/\\$FILE/Kirkko2020-tulevaisuusselonteko.pdf](http://kappeli2.evl.fi/kkoweb.nsf/8055b7c73c38f56dc22571540045bfe2/f9e59a5b7aa10b2dc22577bb0043269c/$FILE/Kirkko2020-tulevaisuusselonteko.pdf)

Kirkkolaki 1993 / 1054. Viitattu 12.10.2015

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054#L4>

Korhonen, Anu (toim.) 2005. Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Erityishuoltojärjestöjen liitto Ehjä ry.

Koskiahho, Briitta 2001. Sosiaalipolitiikka ja vapaaehtoistyö. Teoksessa Antti Eskola & Leena Kurki (toim.) Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino.

Koskiahho, Briitta 2002. Vapaaehtoistyön ehdot ja edellytykset. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola (toim.) Diaikonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 446–464.

Kouvo, Antti 2011. Järjestöt sateentekijöinä. Suomalainen järjestöaktiivisuus luottamuksen lähteenä. Teoksessa Anne Birgitta Pessi & Juho Oravasaari (toim.) Hyvien ihmisten maa. Auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Dia-konia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. A tutkimuksia 31, 211–228.

Kukkonen, Iida 2015. Projektivastaava. James Koskisen vapaapäivä –hanke. Jämsä. Henkilökohtainen tiedonanto 11.9.2015.

Laimio, Anne & Välimäki, Sari 2011. Vapaaehtoistoiminta kehittyä. Keski-Suomen sosiaaliturvayhdistys. Viitattu 8.9.2015

[m.rähttp://www.kssotu.fi/versova/media/Vapehttoim_KEHITTY.pdf](http://www.kssotu.fi/versova/media/Vapehttoim_KEHITTY.pdf)

Lastensuojelulaki 2007/ 417. Viitattu 8.9.2015.

[https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search\[type\]=pika&search\[pika\]=lastensuojelulaki#L1P3a](https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search[type]=pika&search[pika]=lastensuojelulaki#L1P3a)

Lehtinen, Sini-Tuulia 1997. Vapaaehtoistoiminta –kasvava voimavara? Näkökulmia ammattityöhön. Helsinki: Kansalaisareena Ry.

- Malkavaara, Mikko & Yeung, Anne Birgitta 2007. Diakonian tutkimus 1 / 2007. Diakonian tutkimuksen seura ry. Viitattu 4.9.2015.
http://www.dts.fi/dokumentit/diakonia1_07%5B1%5D.pdf
- Moilanen, Johanna 2006. Mentorointi ja sukupolvityö ehkäisevän lastensuojelun käytäntöinä. Teoksessa Hannele Forsberg, Aino Ritala-Koskinen & Maritta Törrönen (toim.) Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointia. Jyväskylä: Ps-Kustannus, 149–164.
- Moilanen, Johanna 2015. Tutkimus lastensuojelun tukihenkilötoiminnan muutoksista. Relationaalinen näkökulma. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.
- Mäkelä, Katariina 2010. Kukaan ei kuule hiljaista huutoani. Itsensä yksinäisiksi kokevien korkeakouluopiskelijoiden käsityksiä yksinäisyyden syistä. Helsingin yliopisto. Pro gradu.
- Mäkelä, Sanni & Peltonen, Elina 2011. Nuorten vapaaehtoistoiminnan käsikirja. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. C katsauksia ja aineistoja 23.
- Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta 2005. Vapaaehtoisuuden anti, arvot ja osallisuus murroksessa. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 13–38.
- Patentti- ja yhdistysrekisteri 2015. Yhdistysrekisteri. Viitattu 10.9.2015.
<https://www.prh.fi/fi/yhdistysrekisteri.html>
- Pelastakaa Lapset ry. i.a. Historia. Viitattu 16.3.2015.
<http://www.pelastakaalapset.fi/jarjesto/historia/>
- Pessi, Anne Birgitta & Juho Saari 2008. Hyvä tahto. Auttamisen asenteet ja rakenteet Suomessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.
- Pessi, Anne Birgitta & Oravasaari, Tomi 2011. Suomalaisen altruismin tyypit. Auttamisen kolme muotokuvaa. Teoksessa Anne Birgitta Pessi & Juho Saari (toim.) Hyvien ihmisten maa. Auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. A tutkimuksia 31, 71–90.
- Piirainen, Keijo & Kettunen, Aija 2013. Haasteena nuorten vapaaehtoistoiminta. Nuoret kansalaiset -projektin arviointi. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. D työpapereita 62.
- Porkka, Suvi-Tuuli & Myllymaa, Tapio 2007. Riskien arviointi vapaaehtoistyössä. Opas yhdistyksille. SMS-tuotanto Oy.

- Porkka, Suvi-Tuuli 2009. Työnohjaamisen taito. Oppikirja vapaaehtoistyön työnohjaajalle. SMS-Tuotanto Oy.
- Saari Juho & Pessi, Anne Birgitta 2011. Auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Teoksessa Anne Birgitta Pessi & Juho Saari (toim.) Hyvien ihmisten maa. Auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisu. A tutkimuksia 31, 15–41.
- Saari, Juho 2011. Kansalliset mallit ja auttaminen Euroopan Unionissa. Teoksessa Anne Birgitta Pessi & Juho Saari (toim.) Hyvien ihmisten maa. Auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisu. A tutkimuksia 31, 43–69.
- Sorri, Hannu 2005. Elämän käänneet. Arvojen ja identiteetin muutokset. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere : Vastapaino, 126–140.
- Suomen-evankelisluterilainen kirkko i.a. Vapaaehtoistyö. Viitattu 10.11.2015
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/8FE4FBB02F400707C2256FEA0041BBC6?OpenDocument&lang=FI>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010. Osallisuus. Viitattu 24.10.2015
<https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Työturvallisuuskeskus i.a. Työhyvinvoinninportaat –malli. Viitattu 18.11.2015.
http://www.tyoturva.fi/tyoelaman_kehittaminen/tyohyvinvoinnin_portaat/tyohyvinvoinnin_portaat_-malli
- Törrönen, Maritta & Vornanen, Riitta 2004. Lastensuojelun ehkäisevä työ. Teoksessa Annamaija Puonti, Tuula Saarnio & Anne Hujala (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 154–191.
- Yeung, Anne Birgitta 2006. Onko antamisen ilo suurin ilo? Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Viitattu 4.9.2015.
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=onn00003&p_teos=onn&p_selaus=

LIITE 1. JOUKKOSÄHKÖPOSTI VAPAAEHTOISILLE

Moikka!

Opiskelen Diakonia-ammattikorkeakoulussa sosionomiksi kirkonnuorisotyönohjaajaksi. Olen viimeisen vuoden opiskelija ja olen tekemässä opinnäytetyötä James Koskisen vapaapäivä -hankkeen vapaaehtoisista.

Tähän tarvitsisin Teitä.

Opinnäytetyössäni haluaisin haastatella vapaaehtoisia, jotka olette toimineet Jameksen toiminnassa. So-
pisiko Sinua haastatella?

Haastattelut tapahtuisivat kahden kesken ja olisivat täysin luottamuksellisia. Opinnäytetyöhön haastattelu-
jen vastaukset tulevat nimettöminä ja niistä ei voida tunnistaa henkilöllisyyttä.

Mikäli herää kysymyksiä, niin vastailen niihin mielelläni.

Vastaathan mahdollisimman pikaisesti, myös siinä tapauksessa jos et halua osallistua haastatteluihin.

Jos haluat osallistua haastatteluihin, niin ota yhteyttä niin sovitaan tarkempi aika. Haastattelut tehtäisiin
kevään aikana.

Sähköpostiosoitteenne olen saanut lida Kukkoselta ja niitä käytetään vain tätä kyselyä varten.

Kiitos jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin,

Siiri Savolainen

0407385490

siiri.savolainen@student.diak.fi

Diakonia-ammattikorkeakoulu

LIITE 2. TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

Teemahaastattelun runko

Lähtötiedot

- Mitä tehnyt hankkeessa
- Kuinka kauan
- Onko aiemmin tehnyt vapaaehtoistöitä

Ennako-odotukset

- Odotukset, mitä tulee tekemään hankkeessa
- Mitä ajatellut saavansa toiminnasta itselleen
- Mitä haluaa toiminnallaan antaa muille
- Millaisilla ajatuksilla lähtenyt toimintaan
- Miten löysi hankkeeseen

Täyttyneet odotukset

- Mitä on tehnyt hankkeelle
- Miten toiminta vastannut odotuksia
- Mikä on yllättänyt vapaaehtoistyössä
- Huippuhetket toiminnassa

- Asiat jotka on jäänyt negatiivisena mieleen

Koulutus

- Millaista koulutusta saanut hankkeelta
- Millaisia hyötyjä saanut niistä
- Miten ne ovat auttaneet toiminnassa
- Tilanteita, joissa tarvinnut tukea
- Miten niitä on ratkaistu
- Millaista jatkokoulutusta olisi tarpeellista saada
- Mitä aiheita koulutuksessa olisi pitänyt käydä enemmän läpi

Motivaatio

- Miksi tekee vapaaehtoistyötä
- Mitä asioita siitä itselleen saa
- Mitä haluaa muille tarjota
- Miksi toimii vapaaehtoisena juuri nyt
- Miksi toiminnassa lasten ja nuorten kanssa
- Miksi motivaatio noussut tai laskenut, syyt
- Oman elämän ja vapaaehtoisuuden yhdistäminen
- Sitoutuminen